

ORTAK AKIL TOPLANTILARI

TÜRKİYE MÜLTECİLERLE ve SIĞINMACILARLA NEREYE GİDİYOR?

07.06.2022

Enis Tütüncü (Ortak Akıl Politika Geliştirme Derneği YK Başkanı)-

Toplantımızın değerli panelistleri, YouTube'dan toplantıyı izleyen değerli konuklar; iyi akşamlar. Ben Enis Tütüncü, Ortak Akıl Politika Geliştirme Derneği Yönetim Kurulu Başkanı. Toplantıya katılımınızdan dolayı hepinize teşekkür ediyor, sevgilerimi ve saygılarımı sunuyorum.

Biz, Türkiye'deki sorunların çözümüne yardımcı olmak amacıyla yenilikçi düşünceler ve alternatif politikalar geliştiren insan odaklı bir düşünce kuruluşuyuz; evrensel ismiyle, ting tang. Kendimizi siyasetin dışında, tamamen bağımsız ve bir anlamda öğrencisi olmayan bir üniversite konumunda tanımlamaktayız. Bu itibarla çalışmalarımızı, Türkiye'nin ve dünyanın objektif gerçekleri ışığında tarafsız bir anlayışla sürdürmekteyiz. Ancak cumhuriyetin kuruluş felsefesinden, Atatürk'ten ve tam demokrasiden yana kesinlikle tarafız.

Geliştirdiğimiz çözüm politikalarıyla, doğruların ve gerçeklerin sesi olma iddiasındayız. İddiamız uyarınca öncelikle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde temsil edilen siyasi partilerin kapılarını çaldık; Ak Parti ve Milliyetçi Hareket Partisi başta olmak üzere. Ayrıca bazı belediyeler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortaklaşa önemli projeleri başlatmış durumdayız. Kapılarını çaldığımız partilerden, Millet İttifakı partileri bize kapılarını ardına kadar açtılar. Hazırladığımız ana projemizi bizzat genel başkanlar düzeyinde sunduk. Projemizin ismi: İş, Aş ve Demokrasi Odaklı Yeni Sosyal Devlet Projesi.

Evet, bir numaralı slaydımızla projemizi kısaca özetleyelim. Evet değerli katılımcılar, sevgili panelistler; İş, Aş ve Demokrasi Odaklı Sosyal Devlet Projesi, gördüğünüz gibi 7 temel taşı üzerinde yükseliyor. 7 Masa da birbirleriyle etkileşim içindedir.

Birinci masamız; Çoğulcu, Katılımcı, Parlamenter Demokrasi ve Devletin Yeniden Yapılandırılması Masası. Koordinatörleri burada görüyorsunuz, ayrıca belirtmem gerek yok. Her bir masanın başında bir arkadaşımız koordinatör başkan olarak görev üstlenmiştir. İkinci masamız, Ekonomi Masamız. Üçüncü masamız, Üretim, İstihdam Seferberliği ve Öncelikli Sektörler masası, ki biz buna Reel Ekonomide Atılımlar Masası diyoruz. Dördüncü masamız, Sosyal Kalkınma Masası. Beşinci masamız, Güçlü Toplumsal Yapı Masası, ki bu masanın koordinatörü Sayın Ayşe Jale Ağırbaş, bu gece panelist arkadaşlarımızdan biridir. Altıncı masamız Çevre, Kentleşme ve Bölgesel Gelişme Masası ve yedinci masamız, Dış İlişkiler Masası. Bu geceki toplantımızın konusu Dış İlişkiler Masasıyla ilgili.

Değerli arkadaşlar; iletişim içinde olduğumuz partilerin temsilcileriyle birlikte çeşitli toplantılar düzenlemekteyiz. Şimdiye kadar dış politika, ekonomi, tarım ve sosyal güvenlik konularında dört toplantı düzenledik. Bu gece beşinci toplantıyı düzenlemekteyiz. Bu geceki toplantımızın konusu, "Türkiye Mültecilerle ve Sığınmacılarla Nereye Gidiyor?"

Az önce de söylediğim gibi toplantımızın konusu, projemizin Dış İlişkiler Masası'yla ilgilidir. Dış ilişkiler Masası, iki alt bölümden oluşuyor: Birisi dış politika, diğeri dış ekonomik ilişkiler. Değerli arkadaşlar, şimdi burada, Türkiye'nin geleneksel dış politika ekseninden ayrılmış olmasının yarattığı sorunlardan birini konuşacağız. Öylesine çetrefilli bir sorun ki, Türkiye şu an itibarıyla dünyada en çok mülteci ve sığınmacı barındıran ülke konumuna düşürülmüş, bir insanlık krizinin içine sokulmuştur.

Evet, ben burada sözü Sayın Moderatörümüz Doktor Hakan Akbulut'a bırakmak istiyorum. Ortak Akıl Politika Geliştirme Derneği'nin Sayın Genel Sekreteri; buyurun Sayın Akbulut, söz sizde.

Hakan Akbulut (Ortak Akıl Geliştirme Derneği Genel Sekreteri)- Sayın Başkan, çok teşekkürler. Öncelikle konuklarımıza hoş geldiniz diyorum. Aynı zamanda bizi

YouTube'dan izleyen değerli katılımcılara da bizimle bu akşam beraber oldukları için şükranlarımızı sunuyoruz.

Bu gece Sayın Başkan'ımızın da dediği gibi Ortak Akıl Toplantıları'nın 5'incisini yapıyoruz ve daha önce ekonomi, dış politika, sosyal güvenlik, tarım üzerinde Türkiye'nin nereye gittiğini konuştuk. Bugün de yine çok önemli bir konu; mülteci sorunlarını belki bazen düşünebiliriz, kazanımlarını bu gece değerlendireceğiz. Gerçekten çok değerli konuşmacılarımız var, kendilerinin konuya olan ilgilerini de çok yakından takip ediyoruz, biliyoruz.

Ben öncelikle toplantıya katılan değerli katılımcılarımızın özgeçmişlerini çok kısaca vereceğim. Zaten toplantının formatını biliyorsunuz, iki bölümde oluşuyor. Değerli katılımcılar da daha önceden bilgilendirildi. Aynı zamanda şu an da YouTube'ta bizi izleyenlerden daha önce izleyenler varsa, onlar da biliyorlar. Her konuşmacımıza birinci bölümde bir soru, ikinci bölümde yine bir soru soracağız. Bu sorular genelde aynı sorular olmasına rağmen, kendilerinden bazı konularda daha yoğunlaşmasını rica edeceğiz. Çok kısa olarak hemen ben özgeçmişlerini takdim etmek istiyorum. Özgeçmişleri de eksik bıraktığım bir yer varsa; çünkü değerli katılımcılarımızın özgeçmişleri çok dolu dolu, belki eksik bıraktığım bir şey vardır. Özür diliyorum. Lütfen lütfedip söylerlerse, onu da bekleriz.

Önce Güçlü Toplumsal Yapı Masası Koordinatörümüz Jale Hanım'la başlamak istiyorum. Hanımefendi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Antropoloji bölümünden mezun ve üniversiteyi bitirdikten sonra özel sektörde çeşitli çalışmalar yaptı. Kendisi Viyana'da bulundu ve Viyana'da da gerek mesleki, gerek diğer konularda çok yönlü çalışmalarda bulundu. Siyasete Demokrat Sol Parti'de atıldı. Partinin çeşitli kademelerinde çalıştı. 23'üncü dönem İstanbul milletvekilliğini yaptı, genel başkan Yardımcılığını yaptı ve kadın kolları kurucu genel başkanlığını yaptı. Yayınlanmış çeşitli makaleleri bulunmakta. Şu anda da Ortak Akıl Politika Geliştirme Derneği, Güçlü Toplumsal Yapı Masası Koordinatörü, Yönetim Kurulu Üyesi, Genel Sekreter Yardımcısı. Eksik bıraktığım bir şey var mı Jale Hanım? Çok vardır ama bu genel çerçeveye mutlaka sizi tanıtmaya bir nebze olsun yetmiştir değerli konuklarımıza.

Ayşe Jale Ağırbaş (Ortak Akıl Politika Geliştirme Derneği Genel Sekreter Yardımcısı)- Teşekkür ederim.

Hakan Akbulut (Ortak Akıl Geliştirme Derneği Genel Sekreteri)- Sayın Profesör Doktor Aytuğ Atıcı'nın da tabi o kadar çok uzun bir özgeçmişi var ki, yine ondan da özetleyebileceklerimi söyleyeceğim. Çukurova Tıp Fakültesi mezunu. Çeşitli tıp fakültelerinde görev yaptıktan sonra 2003'te profesörlük unvanını kazandı. Başhekimlik, bölüm başkanlığı, dekan yardımcılığı görevlerinde bulundu. Mersin Tabip Odası Yönetim Kurulu Başkanlığı yaptı. Siyasette 24'üncü, 26'ncı dönem CHP milletvekili olarak bulundu. Aynı zamanda Cumhuriyet Halk Partisi'nde çeşitli görevlerde bulundu, değişik görevlerde. Halen Cumhuriyet Halk Partisi Parti İçi Eğitim Sorumlusudur ve Cumhuriyet Halk Partisi'nde seçim güvenliği ile ilgili konularda çalışmalar yapmaktadır. Çok sayıda makalesi bulunmaktadır, kitapları vardır. Tekrar hoş geldiniz. Eksik bıraktığım şeyler var, kusura bakmayın ama biliyorum onları da ben, burada zamandan dolayı söyleyemedim.

Aytuğ Atıcı- Çok teşekkür ediyorum, çok güzel özetlediniz Hakan Bey. Çok sağ olun.

Teşekkür ederim. Sayın Mustafa Bey Fatih Üniversitesi Uluslararası İlişkiler mezunu, aynı zamanda Bilgi Üniversitesi'nde de yüksek lisansını tamamlamış. Daha önce siyasette Refah Partisi ve Fazilet Partisi'nde çeşitli görevlerde bulunmuş ve partinin çeşitli kademelerinde aktif olarak çalışmış. 2011'den itibaren TV 5 başta olmak üzere, çeşitli kanallarda programlar yapmış. Halen de Milli Gazete'de köşe yazarlığı yapıyor. Zaman zaman ben de okuyorum, bu arada onu da söyleyeyim, güzel yazılarınızı... Şu anda hali hazırda Saadet Partisi Genel Başkan Yardımcısı Dış İlişkilerden Sorumlu Ve kendisi 27'nci dönem İstanbul Milletvekili adayı. Sayın Kaya'nın çok sayıda makalesi bulunuyor.

Mustafa Kaya- Teşekkür ederim. Yeterli, sağ olun.

Hakan Akbulut (Ortak Akıl Geliştirme Derneği Genel Sekreteri)- Efendim, bugünkü konumuz gerçekten çok önemli, Türkiye'nin geleceğiyle ilgili. Son derece dünyada -Sayın Başkanın dediği gibi- önemli bir konu göç, mülteci konusu. Zaten göç olgusunu konuştuğumuz zaman, insanlık tarihi kadar eski; bir çok sebeplerden dolayı göç olgusu ortaya çıkmış tarih boyunca. Günümüzde de dünyada mevcut koşullarda da bir sorun olarak mevcudiyetini sürdürüyor mülteci sorunu. Uluslararası Göç Örgütüne ve Birleşmiş Milletler Ekonomik Sosyal İşler Dairesi'nin sayılarına göre şu anda 300 milyon

mülteci var dünyanın her tarafında. Tabi bu sayıyı çok az bulanlar var, bu sayının çok daha üzerinde mültecinin dünya üzerinde yaşadığını belirtiyorlar. Bu dünya nüfusunun yüzde 4'üne tekabül ediyor, büyük bir sayı.

Türkiye'de de resmi rakamlara göre 4 milyonun üzerinde mültecimiz, mülteci konuğumuz olduğu söyleniyor ama resmi rakamların ötesinde, gerçekte bu rakamın 5 milyonu da çok aştığı söyleniyor. O da Türkiye Cumhuriyeti'nin toplam nüfusunun yüzde 6'sından fazlasını oluşturuyor. Aslında bu alanda söylenecek çok şey var ama ben çok fazla konuşmayacağım. Çünkü değerli konuşmacılarımızın, çok değerli görüşlerini mutlaka izleyeceğiz, dinleyeceğiz o doğrultuda. Ama bir gerçeği son bir cümleyle belirtmek istiyorum:

Son birkaç yılda ülkedeki nefret söylemi ve ötekileştirmeden duyduğum kaygıyı sizle paylaşmak istiyorum. Gerçekten Türkiye'de gelenen bu nokta, hepimizin açısından üzücü. Maalesef politik anlamda da bazı çevreler bunu biraz kullanıyorlar. Çok popülist politikalar gerçekten çok tehlikeli. Çünkü bu göçmenlerin bir kısmı gidecek tabi ki gönüllü olarak ama bir kısmı kalacak. Burada birlikte yaşayacağız. Yaşayacağımız göçmenlerle, mültecilerle yaşamlarının değişik dönemlerinde nefret söylemlerine muhatap kalmış, dimağlarında çocuklarının nefret söylemiyle büyümemeleri lazım. Çünkü biz önümüzdeki dönemde kalanların da gidenlerin de Türkiye için yararlı işler yapmasında isteyeceğiz; birlikte çalışacağız, birlikte yaşayacağız. Onun için bu çok tehlikeli nefret söylemini özellikle vurgulamak istiyorum. Son yıllarda bu gerçekten çok tehlikeli bir noktaya geldi. Türk toplumuna da yakışmayan bir söylem. Çünkü biz dünyada misafirperverlikle tanınan... Tabii ki zorluklar var, sıkıntılar var, bunları hepimiz biliyoruz. Dünyada bu konuda iyi örnekler de var. Almanya'yı düşünecek olursak; Almanya nereden nereye geldi? Göçmen politikasında kaç defa duvara vurdu? Bizim değerli vatandaşlarımız neler çekti Almanya'da? Ama Almanya'yı görüyoruz ki, son 10 yılda göçmen politikasında başarılı bir noktaya gelmiş. Türkiye'de doğru yolu, vizyoner politikaları üretmek zorunda, bulmak zorunda.

Efendim, bu girizgahı sonra birinci bölümün sorusunu ve ikinci bölümün sorusunu sizlere nakledeceğim, değerli konuşmacılarımıza. Ondan sonra da üç konuşmacımızın

hangi alanlarda daha çok yoğunlaşmasını rica edeceğimizi belirteceğim ve ondan sonra sözü değerli koordinatörümüze vererek, toplantımıza başlayacağız.

Birinci sorumuz; tabii diğer bölümlerde, diğer toplantılarda çok kısaydı ama bu toplantıda biraz daha soruyu uzun tuttuk. Birinci sorumuz, yine Türkiye'nin mültecilerle nereye gittiği anlamına geliyor ama özellikle birkaç hususu vurgulamakta fayda gördük. Birinci sorumuz şu: Türkiye'de bulunan yaklaşık 6 milyon mülteci ve sığınmacının ekonomik, sosyal ve siyasal, kültürel açıdan mevcut durumlarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu 6 milyon insanın Türkiye Cumhuriyeti'ndeki konumları neler? Mevcut mültecilerin ve sığınmacıların Türkiye'de bulunmaları Türkiye açısından bir avantaj mı? Yoksa sığınmacılar ve mülteciler gelecekte Türkiye için bir sorun kaynağı mı olacak? Bu da çok önemli. Mülteci ve sığınmacılarla ilgili gündemde olan endişe ve korkular ne kadar gerçeği yansıtıyor? Çok uzun bir soru ama bu soru genelde herhalde genel çerçeveyi çizmeye yardımcı olacak bir soru.

İlk bölümdeki soruya yanıtları aldıktan sonra, ikinci bölümdeki şu soru ,çözüm yollarına yönelik sorumuz her zaman olduğu gibi: Türkiye'de bulunan mülteci ve sığınmacıların, Türkiye açısından halihazırda gelecekte bir sorun oluşturmaması için neler yapılmalı? Kalmak isteyenlerle, Türk toplumunun birlikte uyum içinde yaşamaları için hangi adımlar atılmalı? Ülkede hızla yayılan nefret söylemleri nasıl ortadan kaldırılabilir? Bu konudaki görüş ve önerileriniz ve politika yaklaşımlarınız; üç değerli konuşmacımıza da bu soruları, aynı soruyu soruyoruz. Yalnız üç konuşmacımızın da yoğunlaşacağı alanlarda birer farklılık olmasını ortaya çıkarmak için, kendilerine üç değişik başlığı da vermek istiyoruz:

Jale Hanım'ın yoğunlaşmasına rica ettiğimiz başlık: Mülteci ve sığınmacıların mevcudiyetinin, toplumun sosyal gelişimine etkileri nelerdir? Bu doğrultuda iç siyasete yönelik sorunların ve varsa kazanımların neler olduğunu düşünüyorsunuz? Jale Hanım, size sorumuz bu.

Aytuğ Bey'in yoğunlaşmasını rica ettiğimiz başlık: 20 yıl sonrasına yönelik Türkiye için bir projeksiyon yapacak olursanız, Türkiye göçmen ve mültecilerle nerede olacak? Konuyu, ortaya çıkabilecek sorun ve kazanımlar açısından değerlendirir misiniz? Konu

ile ilgili insan hakları ve evrensel değerler açısından da mutlaka söyleyecekleriniz vardır, onları da duymak isteriz. Teşekkürler.

Mustafa Bey, sizin de yol ulaşmanızı istediğimiz husus, ekonomik çerçeve konusunda: Mülteciler ve sığınmacıların mevcudiyetine ekonomik açıdan bakacak olursak, durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Bir yandan vergilerle toplanan paraların mülteci ve sığınmacılar için harcanması, diğer taraftan ucuz iş gücünün ekonomide yarattığı olumlu etki; dış yardımlar, bazı sığınmacı ve mültecilerin Türkiye'ye yaptığı yatırımlar... Çünkü gelen mültecilerin hepsi tamamen maddi haktan yoksun olarak değil, bir kısmının da Türkiye'ye yatırım yaptığını biliyoruz. Sizden de ricamız, özellikle ekonomik boyutu eğer lütfedip değerlendirirseniz, çok memnunuz.

Efendim ben burada sözlerime son veriyorum. Jale Hanım, buyurun efendim söz sizin.

Ayşe Jale Ağırbaş (Ortak Akıl Politika Geliştirme Derneği Genel Sekreter Yardımcısı)- Teşekkür ediyorum Hakan Bey. Sayın Başkanım, çok değerli katılımcı değerli arkadaşlar, Aytuğ Bey ve Mustafa Bey; öncelikle sevgili dinleyen arkadaşlarımız, katılımcılarımız; öncelikle herkese iyi akşamlar diliyorum.

Tabii bir girizgah olarak Hakan Bey aslında konuya girdi. Bir süredir Türkiye'deki mülteciler ve sığınmacılar mevzusu, sosyal medyada belli gruplar tarafından tartışılmaya başlandı. Bir grup mültecilerin ve sığınmacıların videolarına tepki gösterirken, ırkçı muamelesi yaparken, diğer grup da videolara bu şekilde tepki göstermeyenlere eleştiriler yapmakta. Hatta bazı siyasi partiler, konuyu ırkçı söylemlerle kendilerinden bahsettirmek için de kullanıyorlar. Fakat tartışmanın temeli olan iktidarın sorumluluğuna maalesef gelinmiyor.

Ülkemizin en önemli temel sorunu nedir diye baktığımızda ya da düşündüğümüzde, ekonomi... Yani tabii ekonomiden bahsetmemek mümkün değil. Ekonomi, insan hakları, özgürlükler, hukukun ayaklar altına alınması, demokrasinin kurum ve kurallarının işlemez hale gelmesi ve bizim bu akşamki konumuz olan göç ve mülteciler konusu aslında başta geliyor.

Ekonomi konusu; her yaştan, her gruptan ve her sosyal katmandan olan insanın ilgi alanında. Ama tabii bu isyanın duyulmadığı, hak ile batılın da birbirine karıştığı bu süreçte insanların bir şekilde bu konuyu kabullendiğini de görüp görüyoruz. Ama tabii ki herkesin canı ciddi anlamda yanıyor. Hukuk konusunda da işte davalar, insanların hak arama mücadelesi, tutuklamalar vesaire ve sıkıntı çok büyük. Hatta bugün biliyorsunuz İstanbul Sözleşmesi ile ilgili dava görüşüldü. Gerçekten bazen umudumuzu yitiriyoruz ama tabii ben hiçbir zaman umutsuz olmuyorum. Hak ve hukuk arayan, adalet arayan gençlerin umudunu bir Avrupa ülkesinde göç etmek olarak görmesi, işte orada hepimizin canı yanıyor.

Tabii göç dediğimiz zaman karşılıklı iki kısmı var. Bir taraftan yurtdışına göç eden, nitelikli, kaliteli, bu ülkenin kaynaklarıyla eğitim görmüş gençlerimiz var; diğer taraftan da ülkemize bir göç var. Şimdi tabii konuya belki şöyle bakmamız gerekiyor: Kim bu mülteciler, bu insanlar nereden geliyor? Bunlar diktatör yöneticilerin olduğu baskıcı rejimlerden gelenler mi? Yoksa kendi yaşam tarzını taşıma amacıyla belli sorun ve provokasyona açık şekilde ülkemize mi getiriliyorlar bu kişiler? Son dönemde şikayet ettiğimiz toplumsal kutuplaşma ve ayrışmanın sebepleri mi bu insanlar? Devlet kurumlarımızı yok eden ya da bütçemizi tam takır kuru, kuru bakır haline getiren, adaleti paramparça eden onlar mı? Mesela o 3 meşhur müteahhit mi daha çok ceplerini dolduruyor, yoksa bizim vergilerimiz bu mültecilere mi gidiyor? Yani, yaşadığımız onca sorunun temel kaynağı mülteciler mi? Bu akşam biraz da bunları konuşacağız aslında.

Şimdi, Suriye'deki iç savaş başladığı tarihten itibaren, 11 yıl öncesinden Suriyeli mülteciler ve daha uzun bir süredir de Asya'dan, Afrika'dan gelen ve Türkiye üzerinden de Avrupa'ya ulaşmaya çalışan bu insanlarla ve bu sorun ne yeni, ne de sona erecektir. Biraz önce Sayın Genel Sekreterimiz bahsetti, dünya üzerinde 300 milyon mülteciden bahsediliyor ya da göçmen, adına her ne dersiniz. Hukuksal terimleri tam olarak doğru kullanmıyor olabiliriz tabi ama ve bunlar dünya nüfusunun yüzde 4'ü. Yani bu sayılar, gerçekten çok büyük sayılar.

Asıl sorun, bu konuda hem iktidar hem de muhalefetin yaklaşım tarzının ne olduğudur bana göre. Yıllardır bu soruna maruz kalan ülkemizde durumu

yönetecek bir göç politikasının olmayışı çok ciddi bir sorun ve bu insanlar, yukarıda bahsettiğim sorunların içine adeta salıverilmiş olarak geliyorlar.

Suriye'de 2011 yılında başlayan, Türkiye'yi de derinden etkileyen siyasi, ekonomik ve sosyolojik sonuçları olduğu bilinmesi gereken bir gerçektir savaşın ve öyle de oldu. Yani kardeşim Esad'dan, katil Esed'e geliş, milyonlarca insanı ve bölgenin kaderini etkiledi. "Biz ensar, onlar muhacir" söylemleri, Türkiye'nin gücünün, imkanlarının çok ötesinde ve kontrolsüzce yürüttüğü sürecin bir karşılığının olmadığı anlaşıldı. Bununla birlikte, iktidarın giderek artan antidemokratik ve hukuka aykırı eylemlerine, söylemlerine, Batı'dan gelen tepkilere karşı mülteci meselesini, "salarım mültecileri" tehdidi malzeme olarak kullanıldı. Buna nereden bakarsanız bakın, sosyolojik, siyasal, dış politika açısından da elde kalacak akıl ve etik dışı bir yaklaşım olarak nitelendirmek istiyorum. Dünyadaki mülteci problemi ciddi boyutlara gelmiştir. Zengin ve fakir ülkeler arasındaki uçurumun artmasının önü alınmazsa, bu hareket durdurulamaz. Yani bu, kesin ve net. Aslında savaş ile birlikte psikolojisi bozulan, hayatları altüst olan bu insanları durdurmak için birtakım önlemler alınmaya çalışılmaktadır. İşte duvarlar -daha öncesinde Berlin Duvarı vardı diyorsunuz işte- ya da polis devlet nitelendirmeleri dillendirildi.

Şimdi tabi insan düşünüyor, acaba bu polis devlet biz miyiz? Belki Avrupalılar böyle bir projeye çok sıcak bakıyor olabilirler. Türkiye'nin bir mülteci cenneti olması fikri, Avrupa'ya hoş geliyor olabilir ama bu konunun hukuki boyutu bir yana, bana göre ya da bizlere göre kimsenin vatani altüst olmasa da herkes evinde kalsa. Tabii bu hareketlilikle Türkiye'nin demografik yapısının gün geçtikçe değişiyor olduğunu hepimiz farkındayız, yani sokağa çıktığımızda bunu hepimiz görüyoruz.

Mesela çok yakın, yani iki gün öncesinde bir yaşadığım olayı sizlerle kısaca paylaşmak istiyorum: Oğlumun antrenman arkadaşı, özel bir üniversitede okuyor, fizik tedavi bölümünde okuyor ve bana şunu söyledi: "İyi ki antrenmana geliyorum, kendime daha uygun arkadaşlar buluyorum." Şimdi burada niçin diye sordum, bana şeyi anlattı: "Bizim okulda yüzde 40 Arap var ve iletişim kurmakta güçlük çekiyorum. Hepsinden önemlisi bir gencin nasıl hissettiğini anlatmak adına bunu anlatıyorum. Ben tam burslu okuyorum ve başarılı bir öğrenciyim. Ama buraya gelen arkadaşlarım maalesef -yurt dışından gelenlerden bahsediyor- benim girdiğim sınavlarda o notu alacak gençler değil."

Şimdi bir düzen kuruluyor, burada bizim gençlerimizle ve diğer gençlerin de belki hayatlarıyla oynanıyor. Bunu bu şekilde tabii düşünmemizin sebeplerinden biri de Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın "Suriyelileri göndermeyeceğim" açıklamasını, Batı'ya verdiği bir garanti olarak mı acaba düşünmemiz gerekiyor? Ya da Alman Şansölyesi Schools ile konuşur konuşmaz, böyle bir açıklama yapması başka nasıl yorumlanabilir bilmiyorum. Fakat gün geçtikçe daha büyük ekonomik sıkıntılarla boğuşan bir ülkede, Suriyeliler meselesinin bir öfke ve tepkiye yol açacağının ön görünmemesi mümkün değil zannediyorum. Üstelik Suriyelilerle ilgili pek çok usulsüzlüklerden de bahsediyor. Haddinden fazla bir pozitif ayrımcılığa da hepimiz şahidiz ya da halk arasında insanların his ettiklerinden de bahsetmek istiyorum. Çünkü açıkçası bunu önemsiyorum. Çünkü bizim sadece mültecilere karşı nefretin değil, yani insanlarımızın hissettiği ve bunun biraz da yanlış yaklaşımlarla belli yerlere çekilmesi tabii ki toplumsal huzurumuzu bozacaktır.

Tabi sadece Suriye'de değil, Avrupa'nın yanı başında başka bir savaş patladı. Savaşın bu sefer Ukrayna'ya, yani Avrupa'nın yanı başına taşınması, bazı batılıların korkusunu tabii ki depreştirdi. Savaş içgüdü, insan içgüdü tüm çirkin yönlerini ortaya çıkarıyor. Batılı işte gazetecilerin o ırkçı -sadece gazeteci demeyeceğim, batılı toplumun- ve aşağılayıcı söylemlerini biz medyadan tabi ki takip ediyoruz. Ya da kucağında bir mülteci çocukla bir gazetecinin, mültecinin ayağına çelme takması, inanın bir anne olarak ya da bir çocuğu olan bir kadın olarak hiç gözümün önünden gitmiyor. Batılılar bunu aşabilir mi? Açıkçası bilmiyorum ama çok da aşabileceklerini inanmıyorum; yurt dışı tecrübesi olan bir insan olarak inanın bunu konuşuyorum.

Şimdi tabii konuya biraz daha geniş açıdan belki bakmamız gerekiyor. Sadece kendi ülkemizde, "Türkiye çok içine kapalı yaşayan bir ülke" diye de ifade etmek istiyorum. Çünkü bazen kendi içimizdeki olayları, biz yurt dışındaki medyadan ya da yurtdışındaki arkadaşlarımızdan öğrenebiliyoruz. Salgın ve küresel ısınma, buna bağlı olarak küresel habitatın bozulmasının da sonuçları hepimizi hem çok etkiliyor hem de çok korkutuyor. Bunu da ayrı düşünemeyiz. Stephan Hawking, tekerlekli sandalyesinde insanoğlunun yeni bir yaşam alanı bulması gerektiği uyarısını yaparak bu dünyadan ayrıldı. Bu benim çok dikkatimi çekmişti. Ama tabii son yüzyılda teknolojik açıdan yaşanan gelişmeler bir yandan yaşamımızı kolaylaştırırken, öbür taraftan da bambaşka olgular sunmaya başladı. Hatta ve hatta insanı kurgulayabilen bir araca dönüştürmekten de bahsediliyor. Ki tabii

bunun sonuçları bilinmezlik ve inanın beni çok korkutuyor ama bu biyogenetik alanında yaşanan gelişmeler. İşte organı yitiren insanın, organının yenilenmesi olumlu bir yaklaşım; en son duyduğum bir kulak implantı vardı, iki gün önce zannediyorum izlemiştim insanı. İnsan beynine yapılacak müdahale, öngörülemez ve geri döndürülemez bir dönüşümü de beraberinde getirebilir. Tabii bu gelişim ve değişim, insanın günümüze kadar ürettiği tüm sosyal, siyasal, dinsel ve kültürel birikimlerin dönüşmesine de yol açacaktır.

Aslında buraya gelmek istiyorum tabii ki, konumuz gereği bu girizgahı yapmak istedim. İsraili bir tarihçi var; Hariri, yani eminim kitaplarını okuyan arkadaşlarımız vardır. Yakın gelecekte toplumların teknolojik değişimlerinin yaratacağı siyasal ve sosyal değişmelere hazır olması gerektiği uyarılarını yapıyor. Şimdi yapay zeka alanında teknolojik gelişmelerin uzun dönemde insanlar arasında eşitsizliği de derinleştirme ihtimali de çok büyük bir tehlike. İşte Hariri'nin dediği gibi, bende üç tane kitabı var, onları okudum ve orada işte Marks'ın sınıfsal tezinin çökeceğinden, işte teknolojiyi kontrol eden elit grubun dışında geri kalan nüfusun önemli bir bölümün üretim süreçlerinde yer bulamayarak sınıfsız ve atıl kalacaklarına dikkat çekiyor kitaplarında. İşte bu da milyonlarca insanın işsiz kalma olasılığının büyük bir tehlike olacağının göstergesi.

Şimdi biraz önce bahsettiğim işte polis devlet ya da aslında sadece basit- basit olmadığını hepimiz biliyoruz ama- sadece bir mülteci problemi, işte gelen insanlar ya da göç eden insanlar kapsamında bakmamız çok yanlış olur diye düşünüyorum. Bir yandan işte bu biyomühendisliğin gelişimi, bilgisayara bağlanabilen insan beyni falan; yani tarih de 10-15 yıl gibi kısa bir süre sonra ilişkilerin neler olacağına dair öngörüler inanın çok endişe verici diye düşünüyorum ben. İnsanın öngörülemeyen, doğal olmayan güçlere ve yeteneklere kavuşması ne gibi sonuçlar doğuracak onu da bilemiyoruz. Ama sonuç olarak yakın gelecekte hepimizi ciddi belirsizlikler ve sorunlar bekliyor. Radikal değişim, bu kez bizlere pozitif bir pencere bana göre açmıyor. Sıkıntılı bir değişimin arifesinde, bireylerin, toplumların hamaseti bırakıp geleceğe odaklanması; uluslararası ortak akıl ve ortak çözümlere yönelik vizyonlar geliştirebilmesi her zamankinden daha elzemdir diye düşünüyorum.

Hakan Akbulut (Ortak Akıl Geliştirme Derneği Genel Sekreteri)- Jale Hanım, son yarım dakika.

Ayşe Jale Ağırbaş (Ortak Akıl Politika Geliştirme Derneği Genel Sekreter Yardımcısı)- Evet, o zaman hemen toparlayalım.

Şimdi gün geçtikçe bu büyük ekonomik sıkıntılarla boğuşan Suriyeliler meselesinin bir öfke ve tepkiye yol açacağıının görülmemesin mümkün olmayacağından bahsettim ve bu insanlar arasında, yani sokaktaki insan arasında da konunun bu şekilde konuşulması ciddi sıkıntı. O zaman konunun uzmanları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarından destek alınarak, gerçek bilimsel alan çalışmaları yaparak, sorunun tespit edilerek bir vizyon oluşturulması çok önemli bir nokta. Sistematiik olarak, belki belli bölgelerde eğitimler verilerek bu insanların topluma entegre edilmesi, kontrollü kayıtlı bir yerleştirme yapılması; tabi güvenliğe geri gönderme ya da başka ülkelere göndermeyle ilgili çalışmalar da düşük konuşuluyor ama bu konuda gerçekten iktidar doğru işler yapmadı. Yani açıkçası şu an Türkiye'nin, dünya ile ilişkilerinde ve dış politikada hak etmediği bir konumda olduğunu düşünüyorum ama bunun düzeltilemeyecek bir durum olmadığına da inanm ki eminim. Ülkemizin bunları yakalayabilmesi, ulusal çıkarlara göre yönlendirilebilmesi için kendisini güçlü kılacak bir hukuk devleti sistemine kavuşması, saygın bir ülke konumuna gelmesi çok elzemdir diye düşünüyorum.

Yani sizin bana sorunuzda sosyal gelişme olduğu için bunlardan bahsediyorum ama anayasal düzenini çağın gerekliliklerine göre reforme eden, vatandaş ve insan odaklı özgürlükler alanında düzeni kuran bir Türkiye'ye geçiş yapmamız gerekiyor. Yeşil enerjiden eğitime, tarımdan sanayiye, Metaworlds'ten üretime saygın bir yerde olmak zorundayız. Türkiye eğer bunları başarsa, Türkiye demokrasisi ile yaşayarak Avrupa'nın Avrasya'ya açılan bir kapısı olacaktır diye düşünüyorum. Bu konuda hem muhalefete çok büyük iş düşüyor; onu diğer arkadaşlarımla zamandan çalmamak açısından ikinci bölümde bahsedeyim. Şimdilik çok teşekkür ederim.

Hakan Akbulut (Ortak Akıl Geliştirme Derneği Genel Sekreteri)- Çok teşekkürler Jale Hanım verdiğiniz değerli görüşler için. Ben sözü Aytuğ Bey'e vermeden evvel toplantımızı YouTube'dan izleyen bizim değerli dernek üyelerimize ve bize yazan oradan; çünkü ben orada YouTube'takileri görmüyorum ama arkadaşımız bana ilettil: Halil

Yalçın Bey, Kaan Bey, Necip Bey, Ergün Bey, Köksal Bey, Fatih Keskiner Bey, Tevfik Bey özellikle gece bize gelip, bizim programımızı selamlamışlar. Ben de buradan selam ve saygılarımızı iletiyorum.

Uluç Bey çok bu akşam önemli bir şey yazmış. Nefret söylemini tabi ki istemiyoruz ama ulus-devlet ve demografik yapıdaki tehdit olmaması... Zaten konunun önemi bu; demografik yapı ve ulus devletinin tehdit olmasını önleyecek politikalardan konuşmalıyız biz. Biz, daha çok tehditleri, korkuları konuşuyoruz. Vizyoner politikalar oluşturmak için bence bunların üzerinde durmalıyız ama maalesef genel hava Türkiye'de suçu göçmenlere, niye geldiğinize ve nasıl geldinize verip, aslında entegrasyon ve sosyal politikaların ne olacağı, uyum politikalarının ne olacağını fazla konuşmuyoruz. Konuşmamız gereken bunlar diye düşünüyorum. Teşekkürler.

Buyurun Aytuğ Bey.

Aytuğ Atıcı- Çok teşekkür ediyorum Hakan Bey, çok değerli büyükelçimiz. Buradan sevgili Enis Ağabeyimizi de saygıyla selamlıyorum; Ortak Akıl Politika Geliştirme Derneği'ni kurarak ülkeye her zaman olduğu gibi büyük hizmetlerde bulundu. Yine sevgili Jale Milletvekilimizi ve Mustafa Kaya Başkanımızı selamlıyorum. Bizi izleyen, bizleri yönlendiren yorumlar yazan, yüreklendiren izleyicilerimize de sevgi ve saygılarımı sunuyorum. İyi ki buradalar, iyi ki bizi dinliyorlar. Biz de onlara yakışır bir program çıkarmaya çalışacağız. Bu programların televizyondan farkı çok güzel. Çünkü televizyonda biz adeta camdan konuşuyoruz, hiçbir geri bildirim almıyoruz. Ama burada geri bildirimleri almak bizim için çok değerli oluyor. İstenen sorular varsa sorulabilir. Eminim ki programı yöneten arkadaşlarımız, teknik ekipteki arkadaşlarımız da bize yardımcı olacaklardır.

Şimdi Hakan Bey, sorularınızı çok kısaca yanıtlayıp, sonra birazcık detaylandırmaya çalışacağım, ki soruların hiçbirisi havada kalmasın diye. Yaklaşık 6 milyon sığınmacı ya da mülteci var dediniz. Bunların ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel açıdan durumları nasıl?

Bir kelimeyle cevap verebilirim: Berbat, gerçekten berbat ve insanlığa yakışmayacak şekilde ekonomik olarak çok kötü durumdadır. Çok az, çok belirli bir kısım hariç, Suriye'den gelen zenginler hariç -ki bunlar çok çok az sayıda- genel olarak

ekonomik durumdan, ekonomik açıdan çok zor durumdalar. Sosyal açıdan çok ciddi sıkıntıdalar. Şimdilik gelenler sıkıntıdalar, umarım bir süre sonra biz de sıkıntıda olmayız. Çünkü sosyal olarak bu insanlar topluma entegre olmadıkları için, toplumu bilmedikleri için, dil bilmedikleri için, gelenek-görenek bilmedikleri için, yani bizim geleneğimizi göreneğimizi bilmedikleri için, sosyal açıdan sıkıntılı durumundalar. Kültürel açıdan baktığımızda gerçekten çok sıkıntılılar. Çünkü kendi kültürlerini burada yaşamaya çalışıyorlar ama attıkları her adımda karşılarına bir nefret söylemi buluyorlar.

Örneğin Mersin sahillerinden nargile içen Suriyeliler. Yani kültürü bu Suriye'nin, gelecek nargilesini içecek. Şimdi siz bunu bu şekilde nefret söylemine çevirerseniz, onlar da bir kültür bocalaması yaşayacaklardır. Siyasal açıdan ne durumdalar? Şu anda hiç durumdalar. Yani bunu iyi-kötü diyemem ama bana verdiğiniz görev gereği önümüzdeki 20 yıl ne olacak bunların cevapları dediğinizde, birazcık ona da değinme fırsatını yakalamaya çalışacağım.

Sorunuzun bir diğer alt kırılımı, Türkiye için avantaj mı, sorun kaynağı mı? Valla her ikisi de... Bugün ülkemizde bulunan, ağırlıklı olarak Suriyelilerden oluşan ama ikinci ağırlıkta Afganlardan oluşan kesim, Türkiye için hem avantaj olabilir hem dezavantaj olabilir. Siz bu sorunu nasıl yönetirseniz, o şekilde bir karşılık alırsınız. Yani siz hükümet olarak eğer bu sorunu iyi yönetirseniz, bu durum bizim için dezavantaj olmaktan çıkmasa da dezavantajlı kısmı azalır, avantajlı kısmını arttırabilirsiniz. Bunun detaylarını birazdan konuşmanın içerisinde vereceğim.

Peki, gündemde olan endişe ve korkular gerçeği yansıtıyor mu? Yansıtmıyor diyemem. Gündemde olan endişeler; yani işte bazı siyasetçilerin yaptığı projeksiyonlarda gördüğümüz gibi: İşte Suriyelilerin nüfusu şu kadar, şu kadar doğum yapıyorlar, işte bir süre sonra şu kadar sayıya ulaşacaklar ve bizi yok edecekler gibi endişeler dile getiriliyor. Ya da Suriyeliler ya da Afganlar -ki Afganlar bana göre çok daha tehlikeli bir grup- bir çatışmanın malzemesi olabilirler. Bana göre bir çatışmanın malzemesi yapılabilirler, bu da çok önemli. Evet, bunlar gerçeği yansıtıyor, bunlar birer paranoya değil ama eğer devleti yönetenler uygun tedbirler alırlarsa, gerçekten bir hata yaptıklarını ve bu hatanın telafisi için de dünyada yaşanan diğer olayları inceleyerek akılcı politikalarla, akılcı dış

politikalarla bunu bertaraf ederlerse, o zaman gündemde olan bu endişe ve korkular kalkar.

Birinci soruyla ilgili çok özet, çok kısa, doğrudan vereceğim yanıtlar böyle. Şimdi bu sorularla ilgili biraz detay vermek istiyorum sürem yettiğinde. Ama beni iki dakika kala uyarmanızı rica ediyorum. Çünkü 30 saniyede toparlayamayabilirim, iki dakikada toparlarım ama...

Şimdi efendim; göçler, demin siz de bahsettiniz dünyanın bir gerçeği. Göçler insanlık tarihi kadar eski. Fakat göçlerin neden olduğuna baktığınızda, göçü tetikleyen en önemli faktörün savaş olduğunu görürsünüz. Bir yerde savaş varsa -Suriye'yi düşünelim- göç olur. Buna kimse itiraz etmeyecektir, hiç kimse itiraz etmeyecektir. Çünkü hakikatten savaş olan yerden insanlar hep göçerler. Tabi ki ekonomik sıkıntılar, tabi ki açlık, yoksulluk, sefalet bunlar da vardır. Ama ana amaç, kitlesel göçün temelinde savaş yatar.

Peki, bunun tam tersi geçerli midir? Yani savaşlar göçlere sebep olurlar; tamam, kimse itiraz etmiyor. Göçler savaşa neden olur mu? Bizim tartışmamız gereken ve çok ama çok dikkatli olmamız gereken konu budur. Göçler savaşlar neden olur mu? Kısa sürede kitlesel yapılan göçler ya da kısa sürede kitlesel olarak yaptırılan ya da altyapısı hazırlanarak kurgulanan göçler, elbette savaşa neden olurlar. Dünya tarihine birazcık baktığınızda bunu görürsünüz. Avrupa'dan bir örnek vereyim: İngiltere-İrlanda çatışmasının altında göç vardır. Biraz yakınımızdan örnek verelim, Büyük İbrani göçü. Büyük İbrani göçünün Ortadoğu'da, Filistin-İsrail savaşını başlattığını herhalde kabul etmeyecek kimse yoktur. Bunun gibi pek çok kitlesel göçün savaşa neden olduğu durumlar sayabiliriz.

Şimdi, Türkiye'ye kitlesel göç var mı Suriye'den? Var. Afganistan'dan kitlesel göç var mı? Var. Peki, madem ki dünyanın her yerinde bu kitlesel göçler savaşa neden olmuş, kargaşaya neden olmuş, Türkiye'de de neden olabilir mi? Bizim sormamız gereken ve ilgilileri şimdilik kısa bir süreliğine AKP ve MHP'yi, daha sonra da Allah'ın izniyle Millet İttifakı'nı uyarmak zorundayız. Evet, bu şekildeki kitlesel ve kısa süreli göçler kargaşaya, savaşa neden olabilir. Özellikle de bunu deşifre eden Batılı güçler ya da bunu deşifre eden emperyaller; yani göçlerin savaşa neden olabileceği ihtimalini bilenler, bu göçleri tetiklerler.

Şimdi bir düşünelim: Suriye'den Türkiye'ye olan göç acaba kim tarafından tetiklenmiştir? Arap Baharı'nı düşünelim, Arap Baharı'nın yarattığı kıyımı düşünelim. Arap Baharı'nın, Büyük Ortadoğu projesiyle ilişkisini düşünelim. Sonra Arap Baharı'nın Suriye de yarattığı tahribatı düşünelim ve yaşanan göçü düşünelim. Emperyal güçlerin buradaki parmağını idrak etmek zorundayız. Sakın Türkiye'deki hiç kimse Suriye'den, Afganistan'dan buraya gelen insanları suçlamasın, sakın böyle bir yanılgıya düşmesinler. Onların hiçbir suçu yok. Onların hiçbir suçu yok. Suçlu kim?

1) Arap Baharı'nı başlatıp bütün insanların yerinden göç etmesine neden olan emperyalist zihniyet, emperyalist güçler ve bunu körükleyen Avrupa'daki bazı ülkeler.

2) Hangi pazarlıkları yaptığını bilmediğimiz, hiçbir akla mantığa, hiçbir dış politik teamüle sığmayacak şekilde Türkiye'nin kapılarını Suriyelilere açan Ak Parti iktidardır. İki suçlu var, iki suçlu var. Ak Parti iktidarı, Recep Tayyip Erdoğan kapıların Suriyelilere sınırsız açılmasını sağlayarak, "buyurun gelin" diyerek bu insanları buraya doldurdu.

Hakan Akbulut (Ortak Akıl Geliştirme Derneği Genel Sekreteri)- Aytuğ Bey, son iki dakikanız.

Aytuğ Atıcı- Biz suçluyu niye başka yerde arayacağız? Suçlu hükümettir, hükümet yanlış yapmıştır. Şimdi bu yanlış düzeltmek üzere dünya bu göçlerin savaşa dönmesini nasıl engellemişse, bizim de benzer uygulamalar yapmamız lazım. Çözüm kısmı ikinci sorunuzda olduğu için, onu oraya bırakacağım. Bu amaca yönelik olarak da yani önlemlerin başlaması nasıl olacak? Önlemlerin başlaması, her ne kadar mevcut sığınmacı ve mülteciler için biz bu şansı kaçırdıysak da yeni gelmekte olan ve çok daha tehlikeli olan Afganlar için bu uygulanabilir. Nedir bunların en başında? Bakın çözüm değil bu; keşke yapılsaydı ama bundan sonra yapılabilir. Nedir bunlar? Kontrollü bir göçmen kitlesini, kontrollü bir şekilde elde tutabilmek. Mademki geldiler, hiç olmazsa Türkiye'de dağılmasalardı. Mademki dağıldılar, şimdi nasıl kontrol altında tutabiliriz. Çoğunun kimliği yok Hakan Bey. Çoğunun kimliği yok, nereye gittiğini bilmiyoruz. Biz bu insanları Türkiye'nin içerisine saldık ve asla kontrol ve takip edemiyoruz.

Peki, Avrupa ne yaptı? Bizim bas bas bağırp: "Bu göçmenleri insani koşullarda alıyorsanız eyvallah. İnsanız, bir kısmını alalım ama bunları kamplarda tutalım, bunları çatışma ortamına sürmeyelim ya da bunları çeşitli istasyonlarda bekletilip besleyelim,

barındıralım; insani olarak bunu yapalım" dememize rağmen bunlar yapılmadı. Avrupa ne yaptı? Avrupa, Türkiye'yi, koskoca Türkiye'yi göçmen istasyonu olarak kullanmaya başladı. Göçmen istasyonu... Bütün göçmenleri Türkiye'ye topladı, burada bunların gardlarını düşürdü, burada bunların bir havasını, gazını aldı ve içlerine baktı: "Sen, sen, sen iyisiniz, sizi entegre edebilirim, gelin" dedi ve sözüm ona bazı göçmenlere kapısını açtı. Biz ise bu iskarta gibi kabul edilen, -bana göre öyle değil ama- geri kalan insanlarla yaşamak zorunda bırakıldık. Iskarta derken parantez açıp, şunu söylediğimi ifade etmek isterim: Bunlar eğitim kalitesi açısından, ekonomik kalite açısından, ekonomik değer yüksekliği açısından, gidenlere göre daha geride, aşağı kısımda kalan insanlar. Bunların tamamını Avrupa seçiyor, bizi istasyon olarak kullanıyor, gerisini de bize bırakıyor. Şimdi bu insanlık dışı olaya maalesef maalesef Türkiye seyirci kalıyor.

Şu cümlemlerle bitireyim: Bunun bir ileri aşaması var mı? Var, bana göre planlanan da odur. Bir nefret söylemi geliştirerek -ki bunu çok tehlikeli bulurum- burada, Türkiye'de bir çatışma zemini hazırlayarak, Türkiye'yi kaosa sürükleyerek, burayı güvensiz bir ortam haline getirmeye çalışarak; maalesef Türkiye'de bulunan Türk vatandaşları içerisinde demin size bahsettiğim ekonomik durumu yüksek, eğitim kalitesi yüksek, biraz daha entelektüel seviyesi yüksek insanların da Türkiye'den kaçmasına ya da kendilerine gelmesine neden olabilirler. Böylece Türkiye'de entelektüel açıdan donanımlı, eğitilmiş, ekonomik açıdan güçlü bütün Türk vatandaşlar -bırakın Suriyelileri- Avrupa'ya gitmiş olabilir. Geride kim kalacak? Geride işte entelektüel kapasitesi daha düşük ya da ekonomik olarak daha sıkıntılı insanlar kalacak. Hem Türkler, hem Suriyeliler, hem Kürtler hem de diğerleri... O nedenle böyle bir kaos ortamına gitmemiz gerekiyor. Bunun da nasıl olacağını ikinci sorunuzla cevaplarırken anlatmaya çalışayım.

Hakan Akbulut (Ortak Akıl Geliştirme Derneği Genel Sekreteri)- Çok teşekkürler Aytuğ Bey verdiğiniz değerli derin görüşler ve perspektifler açısından son derece yararlı. Mustafa Bey, buyurun efendim.

Mustafa Kaya- Hakan Bey mesaj gönderdim ama henüz görmediniz galiba. 21:30'da maalesef ayrılmak durumundayım uçaktan dolayı, onu ifade edeyim önce.

Sözlerime başlarken, öncelikle Ortak Akıl Politika Geliştirme Derneği Başkanı Sayın Enis Bey'e, size, Değerli Aytuğ Hocama, Jale Hanım'a ve bizi dinleyen değerli

izleyicilere, dinleyicilere saygılar sunuyorum. Bu önemli toplantıya beni de davet ettiğiniz için teşekkür ediyorum.

Ve tabii önemli bir konuyu ülkemizin içinde bulunduğu şartlar değerlendirildiğinde, gerçekten sadece sözlü açıdan değil, yani birçok açıdan bizleri etkileyen bir meseleyi konuşuyoruz. Önce bazı istatistiki bilgileri güncellememizde fayda var. En başta 2019 yılı verileriyle Birleşmiş Milletler'e göre, Türkiye'de mülteci, sığınmacı, göçmen toplu olarak değerlendirdiğimizde 6 milyon insan var. Şimdi 2019'a göre böyle bu. 2022 yılındayız, şu anda bunun çok üzerinde bir sığınmacı veya mülteci, göçmen bunlarla karşı karşıyayız. Malumunuz olduğu üzere sığınmacı, göçmen, mülteci; bunların hukuki açıdan farklılıkları var. Yani sığınmacının işte bulunduğu ülkeden ayrılma gerekçesi bir savaş olabilir, bir şey olabilir. Tekrar geri dönmek üzere ayrıldığı işte mülteci; ırkı, dini, dili, farklılıklarından dolayı bulunduğu ülkede herhangi bir baskıya, şiddete maruz kalıyorsa ona mülteci deniyor. Göçmen ise, daha çok ekonomik gerekçelerle bulunduğu ülkelerini terk eden insanlar. Şimdi biz de bu anlamda mülteci olarak tanımlayamadığımız için iki tip bu anlamda grup var: Sığınmacı ve göçmen diye tarif edeceğiz.

Sığınmacıların merkezinde Suriyeliler var. Göçmenlerin merkezinde ise daha çok Afganistan üzerinden gelen insanlar var. Bunların hukuki tanımlamaları dediğim gibi farklı ve biz şu anda dünya üzerinde bir genel istatistiki vermek gerekirse, eğer bir ülkede sığınmacı, göçmen diye tarif edilen insanların oranı, toplam nüfusun yüzde 5'ini aşıtıysa, orada toplumsal açıdan risk başlamış demektir. Yani şu anda bu Türkiye'de yüzde 10'u buldu ve gerçekten bu demografik açıdan doğru yönetilemez ise Türkiye için riskler barındıran bir konuya doğru maalesef gidiyor.

Üç tane tipik örnek vereceğim. Bu tipik örneklerden birisi, mesela Antep, Urfa ve Hatay bölgeleri. Bunu tamamen nüfus verileri üzerinden, İçişleri Bakanlığı'nın verileri üzerinden söylüyorum. Antep'te 2 milyon 100 bin nüfus var, 462 bin sığınmacı var. Urfa'da 2 milyon 50 bin nüfus var, 430 bin sığınmacı var. Hatay'da 1 milyon 700 bin nüfus var, 433 bin sığınmacı var. Dolayısıyla burada toplumların üçte biri oranında sığınmacı sayısının olması, oradaki kontrolü, oradaki sosyal hayatın da etkilenmesi anlamına geliyor ve bu gerçekten doğru yönetilmeli ve doğru yönetilmediği takdirde de toplumlar için sıkıntı oluşturacak bir şey. Biz artık bu meseleyi "ensar, muhacir" gibi söylemler üzerinden

tanımlayarak çözüme kavuşturamayız, bir kere bunu net olarak bilmenizde fayda var. İlk etapta bu insanlar sıkıntı yaşadıklarında, bulundukları ülkelerden ayrılmak durumunda kaldıklarında, Türkiye'nin bunlara kucak açması olması gereken, en olması gereken insani bir yaklaşımdır. Bunda problem yok. Fakat sonrasında onların topluma entegrasyonları açısından bir şey yapabildiniz mi? Sonrasında eğer o insanların, sığınmacı statüsünde olan insanların geri dönüşü adına gerekli siyasi adımları atabiliriz mi? Bunların cevabını bulmanız lazım. Şimdi Türkiye şu anda bir kafa karışıklığı yaşıyor, Türkiye olayı nasıl tanımayacağını henüz farkında değil. Yani nasıl adım atacağını farkında değil. Sayın Cumhurbaşkanı işte 1,5-2 ay önce sığınmacıların geri gönderilmesi adına 1 milyon adet konut yapılacağını, 1 milyonunun geri gönderileceğine dair açıklama yapıyor; 1 ay sonra aynı şekilde işte sığınmacıları geri göndermek üzere dil kullanan, muhalefeti eleştiren bir noktaya geliyor. Yani devlet yönetiminde tam anlamıyla konuya nasıl yaklaşılabileceğine dair bir tanımlama yok.

Bize göre, bana göre olay iki eşit başlıkta yürütülmesi gereken bir süreçte. Nedir o? Birincisi; bir kere bu insanlar Cenevre Sözleşmesi'ne göre kendi ülkelerinde güvenlik yoksa, can güvenliği tehlikesi devam ediyorsa, hukuki olarak bu insanların geri gönderilmesi bir kere mümkün değil; hem hukuki açıdan hem insani açıdan mümkün değil. O zaman önce bu insanların rızalarıyla, kendi rızalarıyla geri dönmelerini temin edecek bir altyapıyı Türkiye'nin oluşturması gerekir. Aksi takdirde "ben gönderdim" demenin ne hukuki açıdan, ne insani açıdan bir karşılığı yok.

Şimdi diğer taraftan da şöyle bir durum söz konusu: Demografik hareketlilikle ülkemizde özellikle son zamanlarda bazı problemler; işte biraz önce değerli konuşmacıların da ifade ettiği gibi bazı ırkçı yaklaşımlar üzerinden maalesef olayın tanımlanma süreçlerini görüyoruz. Bu da son derece tehlikeli ve bu iş, bugünden yarına çözüme kavuşturulacak bir şey değil. Bu işin mutlaka bütün boyutlarıyla masaya yatırılması gerekiyor. "Evet, risk var ama biz bu riski yönetebiliriz" demek gerekiyor. İki başlıktan birisi entegrasyon; iki, geri gitmeleri için oradaki siyasi havanın tam anlamıyla inşa edilmesi. Neden entegrasyon diyorum? Entegrasyon diyorum çünkü yani bunların tamamını geri göndereceğim sözünün reel hayatla bir karşılığı yok. Neden? Çünkü yine İçişleri Bakanlığı'nın verisine göre bu insanların yüzde 48'i, 0-18 yaş aralığında. Şimdi bu insanlar, 0-18 yaş aralığında olanlar, Suriye'deki gelişmelerden haberdar değiller. Orada

hangi sıkıntılar yaşanmış belki bilmiyorlar. Birçoğu Türkiye'de dünyaya gelmiş ve Türkiye ile kendi kültürleri arasında tam olarak nasıl bir fark var, bunun tam olarak anlamını bilmiyorlar. Dolayısıyla iki başlıklı bir süreci Türkiye'nin yürütmesi lazım. Bir, geri gitmeleri için, geri gönderilmeleri için maksimum derecede gayret gösterecek. İki, burada kalması muhtemel olanlar için de entegrasyon çalışmalarını, devlet aklını devreye alarak bunları yapmak durumunda kalacak. Bunu yapamadığı takdirde biz bu süreci tam anlamıyla yönetemeyiz.

Ayrıca şimdi biraz önce hocam söyledi, yani kimlikleri yok doğru. Şimdi bu insanlar sığınmacı statüsündedir. 200 bine yakın insan şu anda vatandaşlık aldı. Yine İçişleri Bakanlığı'nın verilerine göre bunların 103 bini oy kullanacak. Çeşitli şehir efsaneleri var çok sayıda insanların oy kullanacağına dair ama şu İçişleri Bakanlığı'nın verdiği veri, şu anda 103 bin insan oy kullanacak.

Ben başka bir tehlikeyi özellikle sizlerin aracılığıyla tekrar arz etmek istiyorum: Bakınız bu insanların yüzde 99.9'u gerçekten can güvenliği korkusuyla çıktılar, geldiler, biz de açtık kapılarımızı. Tamam ama bunların binde biri dahi art niyetli bir şekilde farklı istihbarat örgütlerinin uzun vadeli planları çerçevesinde Türkiye'ye giriş yapmış olsa, bu ülkemiz için çok önemli bir riski barındırıyor. Dolayısıyla bizim burada bu olaya sadece basit değerlendirmelerin ötesinde bir bakış açısıyla bakma zorunluluğumuz var. Buna delil olarak neyi söyleyebilirim? Delil olarak Reina terör saldırısını söyleyebilirim. Reina terör saldırısında hatırlayacağınız gibi o saldırının ardından, 39 insanın hayatını kaybetmesinin ardından teröriste 2,5-4 ay ulaşamadı. Teröristle bağlantılı olduğu düşünülen Konya'da, Bursa'da, İstanbul'da çeşitli yerlere baskınlar düzenledi. Bunu internetten çok rahatlıkla bulabilirsiniz. Orada gözaltına alınan insanlardan 44 tanesinin sahte pasaportlu olduğu net olarak bakanlık tarafından tespit edildi ve bakanlık, İçişleri Bakanlığı bu 44 insanın milliyetlerini bulabilmek adına bağlantılı olduğunu düşündükleri ülkelere resmi yazılarla müracaat ederek; "benim ülkemde böyle bir insan var, senin vatandaşın mı?" diye sormak durumunda kaldı. Şimdi hal böyleyken, bu meselenin sadece yani böyle siyasi söylemler adına iç politik malzemeler yapılması şekliyle çözülme olasılığının olmadığını bizim bilmemiz lazım. Evet, biz hiçbir zaman imparatorluk bakiyesi olan o tecrübeyi yaşamış insanlarız ve bizim kendi coğrafyamızda şu anda yani özellikle yakın coğrafyalarımızdan -kendimiz de öyle olabiliriz- insanlar var. Biz bunu sosyal olarak yönetebiliriz, biz bunu

başarabiliriz; entegrasyonu vesaire, biz bunları yapabiliriz ama biz önce ne yapmak istediğimize karar vermek durumundayız. Benim bugün gördüğüm en önemli tehlike, bugün iktidarın özellikle bu noktada kafa karışıklığı yaşadığı ve bunu sadece iç politik malzeme olarak kullanmaya gayret ettiği ve ben kimi muhalefet partilerinin de bu konuyu toplumun pimi çekilmiş bomba gibi toplumun ortasına atıp, insanları sosyal olarak birbirine düşman edecek dilden uzak bir şekilde hareket etmeleri, sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri gerektiğini düşünüyorum.

Son 15-20 saniyem ve umarım böyle bir durumda, böyle bir mantıkla yaklaşırsak, biz bu sorunların üstesinden geliriz. İkinci bölümde de bana yönelttiğimiz alt yapıyı inşallah yanıtlamaya çalışacağım diyorum. Şu anda tam 10 dakikayı doldurdum, teşekkür ediyorum.

Hakan Akbulut (Ortak Akıl Geliştirme Derneği Genel Sekreteri)- Çok teşekkürler. Bu kadar dakikayı saymamız gerçekten takdire şayan. Çok mersi. Ben de birkaç hususu belirttikten sonra tekrar sözü size vereceğim ikinci bölümde. Çünkü uçağımız kalkacak, 21:30 gibi ayrılmak zorundasınız. Diğer katılımcıların da lütfedip izinlerini alarak, ilk konuşmacı olarak tekrar size sözü vereceğim. Ama ondan evvel bir hususu saptamak istiyorum:

Bir defa gerçekten durumun vahametini üç değerli konuşmacımız da ortaya koydular. Onun için mevcut siyasi iradeye ve muhalefetteki tüm partilere büyük sorumluluk düşüyor bu gelecekteki atılacak adımlar açısından. Umarım ikinci bölümdeki çözümlerde bu konuyu da ele alabiliriz. Bu arada soru-cevap konusunda zamanımız yetmesi durumunda, YouTube'ta bizi izleyen değerli katılımcıların sorularını da değerli konuşmacılarımıza sormak isteriz, zaman elverdiği ölçüde. Çünkü bizim programımızın en önemli özelliklerinden birisi iki saate geçirmemek, iki saatte kesinlikle bitiriyoruz ama iki saatin öncesinde zaman kalması durumunda, katılımcıların YouTube'ta yazacakları soruları -ben orada değilim, göremiyorum ama arkadaşlarım iletiyorlar- onları derleyip, yoğunluğu olan soruları tek soru haline, iki soru haline getirip, değerli katılımcılarımıza sormak isterim. Mutlaka katılımcılarımızın da yanıtlamalarını istedikleri konuşmacılarımızdan sorular vardır. Tekrar çok teşekkür ediyorum.

Mustafa Bey, buyurun efendim tekrar sizde söz. Çünkü ikinci bölümün ikinci sorusunu size yönelik olarak duymak istiyoruz. Teşekkürler.

Mustafa Kaya- Ben hem değerli Aytuğ Hoca'ma hem Jale Hanım'dan özür diliyorum. Yani kusura bakmayın olağanüstü bir gelişmeden dolayı ayrılmak zorundayım ve anlayış anlayışınız için de çok teşekkür ediyorum.

İkinci bölümde tabi mülteci ve sığınmacıların mevcudiyetini ekonomik açıdan bakmak... Yani önce tabi ki bu insanlar ilk Türkiye'ye geldiklerinde, bu insanların birçoğu kamplarda yaşam mücadelesi verdiler. Şu anda kamplarda yaşayan insanların oranı, toplamda yüzde 1 civarında, yüzde 1'i biraz aşmış durumda. Dolayısıyla artık 50 bin civarında insan şu anda kamplarda yaşıyor. Bunların birçoğu -biraz önce kimi illerimizden verdiğimiz detaylara göre- çeşitli illerde yaşamlarını devam ettiriyor. Öyle veya böyle ekonomik hayatın içindeler. Öyle veya böyle bu insanların artık bir aile hayatları, bir sosyal hayatları, bir kendilerine göre oluşturdukları ticari yaşamları; bütün bunlar var ve Türkiye bunları doğru yönetirse; biraz önce, ilk bölümde ifade etmeye çalıştığım iki başlıklı o çözüm mantığından ayrılmadan bu süreci doğru yönetirse, bu insanların ekonomik açıdan ülkeye katkılarını da alabilir. Ama entegrasyon önemli; entegrasyon ve onları doğru tanımlamak, kontrol edebilmek, yani kontrolden kastım denetleyebilmek en azından önemli. Denetlenemeyen, ister sosyal, ister ekonomik ne olursa olsun hiçbir şeyin maalesef tam anlamıyla ülkede çözüme kavuşturulmayacağını net olarak biliyoruz. Şimdi biz bu insanları değerlendirirken ne diyoruz? Diyoruz ki, bu insanların birçoğu işte Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yapmaktan çekindiği, yapmadığı iş alanlarında iş gücü olarak hayata katıldılar diyoruz. Doğru... Peki, neden biz bu insanların bu şekilde iş ihtiyacı olduğu alanları boş bıraktık?

Önce Türkiye'nin farklı bir sorununa parmak basmak istiyorum. O da Türkiye'de ara eleman sıkıntısını neden biz yaşıyoruz? En başta bunun birinci temel problemi, biz bütün çocuklarımızı üniversite okumak zorunda hissetmiyoruz kendilerini. Bugün Almanya ile Türkiye'nin yaklaşık nüfusları 90 milyon diyelim. Almanya'da 2,5 milyon üniversite öğrencisi varken, Almanya'da 2,5 milyon üniversite öğrencisi varken, Türkiye'de bu sayı 8 milyon. Ve biz çocuklarımızı lise tahsillerinden sonra, "doğrudan üniversite okumadığın takdirde kesinlikle sen sosyal hayatta bir yer edinemezsin,

ekonomik olarak kendi ayaklarının üzerinde duramazsın" diyoruz. Sonra bu çocuklarımızı en verimli çağında alıyoruz üniversitelere sıkıştırıyoruz ve bu kolej tip üniversitelere sıkıştırıyoruz. Elleri mezuniyetlerinden sonra bir diploma veriyoruz, işsizlik sertifikası olarak bir insanlarımızı, bu çocuklarımızı sokağa bırakıyoruz. Şimdi ben burada elbette üniversite okuması gerekenlerin okumak durumunda olduğunu, elbette bunun için her türlü desteği vermemiz gerektiği biliyorum ama bizim sıhhi tesisatçıya olan ihtiyacımızın, kaportacıya olan ihtiyacımızın, tekstile olan ihtiyacımızın, teknikere olan ihtiyacımızın planlamasını yapmıyoruz. Sonra, "şimdi burayı Suriyeliler doldurdu, sığınmacılar doldurdu" diyerek, kendimizi bu anlamda bir anlamda sorun çözmüş gibi görüyoruz. Biraz önce Aytuğ Hocam zannediyorum söylemişti; ben Suriyeli sığınmacılar meselesinin denetlenebilir olduğunu, zaman içerisinde kontrollü bir şekilde hem geri dönüşlerinin hem de aynı zamanda entegre edileceklerin edilmesiyle sorunların aşılabileceğini düşünüyorum. Ama asıl problemin düzensiz göçmenler üzerinden gelen sıkıntılarla oluşacağına inanıyorum. Çünkü o gelen insanların bu şekilde bir aile hayatı yok, çünkü yanlarında aile yok. Birçoğu bekar evlerinde, kıyıda, köşede, inşaatlarda yatıp kalkıyor ve bu insanların emeği de tam anlamıyla sömürülüyor ve bu insanların birçoğu genç. Bu insanların kimliği yok. Bu insanların hiçbir şekilde ekonomik açıdan kendi düzenlerini belirleyecek bir altyapıları maalesef yok.

Bugün şimdi bir yayına girmeden önce burada Ankara'da OSTİM Başkanı bir açıklama yapmış. O açıklamada diyor ki: "Vasıfsız eleman lazım. Günlük getir götür işlerini yapacak eleman bulmakta zorlanıyoruz" diyor. Doğru ama Türkiye bütün bu sorunların üstesinden gelebilecek bir plan ve programla hareket etmiyor. Biz ekonomik olarak evet, bu insanların enerjisinden istifade edebiliriz. Bu insanların az da olsa kimileri Türkiye'ye sermaye getiriyor, bundan da biz faydalanabiliriz doğru ama eğer biz hem nüfus hareketliliği açısından hem demografik dağılımları açısından hem de girecekleri sektörleri bir akıl çerçevesinde belirlemekle beraber belki bu süreçlerin üstesinden gelebiliriz diye düşünüyorum.

Ayrıca şunu da ifade etmem lazım: Şimdi biraz önce Türkiye'nin sığınmacılar konusunda yüzde 5, yüzde 10 nüfusa oranını söylemiştim. Şimdi bakınız, biz Türkiye'yi en büyük tarif ederken, gücünü tarif ederken ne diyoruz? Diyoruz ki, Türkiye'nin yumuşak gücü başka ülkelerin maddi güçlerinin ötesinde. Doğru... Çünkü Türkiye, yani Anadolu

coğrafyasının şöyle 360 derece etrafına baktığınızda, Türkiye gerçekten bütün coğrafyalarda kendi etkisini hissettiren bir ülke. Ama biz bu Arap Baharı süreciyle beraber, Arap Baharı'nın ardından yaşanan gelişmelerle beraber, bu yumuşak gücümüz maalesef dumura uğramaya başladı. Büyük Ortadoğu Projesi diye bir proje var ve Büyük Ortadoğu Projesi'nin şu anda biz bütün olumsuzluklarını, etnik ve mezhepsel fay hatlarının harekete geçirilmesi neticesinde biz sorunları doğrudan içimizde yaşamaya başladık. Biz bu insanların emeğini sömüremeyiz. Biz emek hırsızlığı, tırnak içinde söylüyorum yapamayız. Biz sayın bakanın söylediği gibi, bir yetkili ismin söylediği gibi iş adamlarının sigortasız onları çalıştırdığını bildiğimiz halde buna müsaade edemeyiz. Biz, bu insanları Avrupa ile kendi aramızda böyle bir müzakere esnasında, otobüslere bindirip sınırlara göndermeyiz. Biz, onlar kadar, en azından Avrupalı ülkeler kadar biz bu sorunu yürütmek, yönetme kapasitesine sahip bir ülke olmak durumundayız. Biz sürekli bir toplama kampı olarak tarif edilemeyiz. Biz, Avrupa Birliği ile yaptığımız geri kabul anlaşmasının, bugün sadece Avrupa'dan aldığımız şu kadar milyar Euro'luk desteklerle bu süreci yöneteceğimiz şeklinde bir mantıkla hareket edemeyiz. Biz ayrıca "40 milyar, 100 milyar Euro harcadık" diyerek biz bunu dış politikada bir kendimizi tarif etmek adına bir mantıkla da sorgulayamayız.

O zaman sözlerimi yavaş yavaş toparlarken, şunu ifade etmek istiyorum: Türkiye, öncelikle bu sorunun muhatabı kimse, bu sorunun muhataplarıyla bu konuyu çözmek adına girişimde bulunmak zorunda. Bunun başında Esad demiyorum, Suriye diyorum. Esad bugün var, yarın yok ama Suriye ile meseleyi oturup konuşacak şekilde bir altyapıyı oluşturmak zorunda. Suriye'deki barışın, huzurun vuku bulması adına üzerine düşeni yapmak durumunda. Suriye şu anda tam anlamıyla üçe bölünme aşamasında olan bir ülke ve 911 kilometrelik sınırimızın olduğu Suriye'nin herhangi bir güvensizliğinden doğrudan etkileneceğimizi bizim bilmemiz gerekiyor. Biz, bu insanları topluma entegre etmek durumundayız. Nasıl ki Avrupa'da kendi insanlarımızın asimile olmasından rahatsız oluyorsak, asimilasyonu onların kendi kültürlerinden kopmaları olarak tarif ediyorsak ve oradaki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına, "yaşadığınız topluma entegre olarak ancak ayakta kalabilirsiniz; oranın bir parçası olduğunuzu unutmayın ama bu topraklarla da bağınızı asla koparmayın" diyorsak, aynı şekilde Suriyeli insanlara da, bu ülkede bulunan insanlara da öncelikle entegrasyon; entegrasyon ile beraber geri

dönüşlerini temin edecek bir yolu, yöntemi bulmak durumundayız. Sığınmacılar meselesi, iç politik malzeme yapılacak, dış politik malzeme yapılacak kadar böyle basit bir mesele olmanın çok ötesine geçti ve güvenlik problemi barındırıyor, sıkıntılar barındırıyor. Bütün bunları elbirliğiyle aşmamız gerektiğini düşünüyorum.

Hem size hem de değerli konuşmacılara teşekkür ediyorum. Sözlerimi burada tamamliyorum. 21:30'da ayrılacağım, saygılar sunuyorum.

Hakan Akbulut (Ortak Akıl Geliştirme Derneği Genel Sekreteri)- Mustafa Bey çok teşekkürler verdiğiniz bilgiler ve paylaştığınız görüşler için. 21:30'a kadar bizimle beraber olmanızdan da büyük mutluluk duyacağız. Tekrar çok teşekkürler.

Bu arada bazı sorular geliyor. Sayın Ağırbaş ve Sayın Atıcı'nın 10'ar dakikalık konuşmalarından sonra o soruları da değerli konuşmacılarımıza yönelteceğim. Buyurun Jale Hanım.

Ayşe Jale Ağırbaş (Ortak Akıl Politika Geliştirme Derneği Genel Sekreter Yardımcısı)- Evet, aslında değerli konuşmacılar Aytuğ Bey ve Mustafa Bey biraz bahsetti; çocukların, özellikle çocukların ucuz iş gücü olmasından. Şimdi bu gelen mültecilerin büyük bir çoğunluğunun erkek, bekar ve eğitimsiz olduğunu hepimiz çok iyi biliyoruz. Yapılan araştırmalar bunu gösteriyor ama bunları zaten eğitime katma olasılığımız maalesef yok. Şimdi parantez içinde başka bir şey söylemek istiyorum ama yurt dışındaki ya da Almanya'daki ya da çalışmak için yurt dışına giden bizim vatandaşlarımız ile bu gelen insanlar arasında büyük bir fark var. Bu giden, çalışmaya giden insanlarımızı Almanya ya da işte gittikleri ülkeler talep ettikleri için gittiler ve bunlar seçilerek gittiler. Belli nitelik bu insanlardan aranmıyordu ama bunlar kaydı kuytu olan, işte pasaportunu, vizesini alarak giden insanlardı. O yüzden buradaki sorunla, onların yaşadıkları sorunlar arasında çok büyük farklılıklar var. Bunun bir altını çizmemiz gerekiyor, ikisini karıştırmamamız gerekiyor. Gelen bu çocukların, özellikle çocukların çalıştırılması tabii çok ciddi bir emek sömürsünü beraberinde getiriyor. Ama siyasetçilerin bunu ya da siyasetçilerin, işverenlerin, sanayicilerin bunu bir şekilde kullanıyor olması; işte artısı, eksisini konuşmamız gereken bir konu belki.

Şimdi altını çizmek istediğim çok önemli başka bir konu var benim. Şimdi 2004 yılında bir hatırlarsak Sayın AK Parti Genel Başkanı bir şeyden bahsediyordu; alt kimlik,

üst kimlik gibi konuşmalar yapıyordu. Yani Mustafa Bey güvenlik sorunu diye önemli bir konuya değindi, o yüzden bundan bahsetmek istiyorum. Alt kimlik, üst kimlik derken aslında bu ülkenin değerlerini, birey olmanın ötesinde biz Müslümanız; yani Türklük kavramını, Türk vatandaşlığı kavramının üstünü çizmeye belki de çalışıyordu. Ama bunu bilinçli mi yapıyordu, birileri görev verdiği için mi yapıyordu bunu tabii bilemiyoruz ama bugüne kadar, bu sorunun gelmesi ama bu sorunun ciddi sıkıntıları da toplumda yarattığını biliyoruz.

Şimdi ekonominin zorluklarından bahsettim. Gelen insanların işte çalışma hayatına bir şekilde müdahil olması ama bunların emeklerinin, sömürülmesinden bahsettik. Çok önemli bir konu var ki, ekonomiyi düzeltebilirsiniz köprüler, saraylar, katlar, yatlar ne istiyorsanız yapabilirsiniz ama kaybettiğimiz değerleri geriye kazanmanız hiç mümkün değil. İşte gençlerimizin yurt dışına gitmesinin sebeplerinden bir tanesi, aslında ekonomik değil. Gençlerimiz ya da bu ülkeden göç edenler belli değerlerin yitirildiğini düşündüğü için aslında ülkeyi terk ediyor. Bu anlamda söylemek istediğim, biz kendi ülkemizde bu mülteciler geldiği için zaten bu sorunları yaşamıyoruz. Bu sorunlar olduğu için insanlar, gençlerimiz bu ülkeyi terk ediyor. Bu sorunları hallettiğimizde ve doğru programlar yapıldığında, bu mülteciler ya da işte göçmenlerle ilgili de çok ciddi adımlar atılacağını düşünüyorum. Hamasetle bunun yürümeyeceği kesin. Türkiye'nin dahil olduğu uluslararası hukuk çerçevesinde de mültecilere sınır dışı etmek, koşulsuz geri göndermek gibi bir seçeneği maalesef yok, böyle bir dünya yok. Dolayısıyla öncelikle bu mülteci nüfusunun yönetilmesi için diplomatik ilişkilerin kurulması, yani hukuk içerisinde de girişimlerin yapılması çok büyük önem arz ediyor. O yüzden de işte Suriye ile diplomatik ilişkilerin yeniden inşa edilmesi çözümün çok büyük bir parçası olacaktır diye düşünüyorum.

Türkiye'nin göçmenlere yönelik politikaları kısa, uzun ve uzun vadeli planlarla belki yapması, sosyal ve ekonomik çıkarlarını değerlendirmesi son derece önemli. "Göndereceğiz, göndermeyeceğiz, gönüllü gitsinler" gibi belirsiz, kararsız, içi boş söylemlerin yerine, adım adım hangi politikalar ve hangi araçların kullanılacağına dair bir göç programının hedeflenmesi son derece önemlidir. Yine bu göçmenlerin uyum politikalarının sürece yönelik birtakım politikalar geliştirilerek belki çözümlenmesi gerekiyor. Bunun için de işte bu insanların beslenmesinden tutun, eğitiminden bir sürü

ihtiyaçlarının karşılanması, onların kayıtlarının yapılması, hepsinin belli bir program, bir politika dahilinde gerçekleşmesi gerekiyor. Aynı zamanda işte Türkiye'nin içinde bulunduğu sıkıntılı dönemin göçmenlere mal edilmesi, onların günah keçisi gibi gösterilmesi, bu tip yaklaşımlar aslında Türk milletinin ne karakterine uyuyor, ne geçmiş dönemlerine uyuyor. Bu anlamda da bir çatışma çıkması durumunda bundan sadece göçmenler değil, aslında Türkiye çok büyük bir zarar görecektir. Bu anlamda da devletin politikalarını buna göre düzenlemesi son derece önemli diye düşünüyorum.

Tabi bu akşam böyle çok olumlu şeyler söyleyemiyoruz. Yani bu insanlar gerçekten yerlerinden yurtlarından edildi, işte büyük sıkıntılar içinde buraya geldiler ama bununla birlikte Afganistan'dan zaman zaman televizyonda ya da sosyal medyada gördüğümüz görüntüler; işte Amerika'yı destekleyen bir takım Afganların ülkeye gelmesi çok ciddi bir güvenlik sorunu yaratıyor. Ama ben şuna inanıyorum: Türkiye'nin neresinde ne olduğunu çok iyi bildiğini iddia eden işte İçişleri Bakanının çıkıp, Türkiye'nin her yerinde olan olaylardan haberi olduğunu söylemesi gibi, aslında her şey bilinçli olarak yapıldığını düşünüyoruz. Tabi gerilimle, toplumsal kutuplaşmayla ve bu şekilde toplumun daha fazla taşıyamayacağı bir yük oluşmaya başladı. Tabii bunun çözümü de herhalde sandıkta olacaktır. İnsanlar derin bir açlık, sefalet ve yoksulluk çekiyor. Ama bunun yerine, topluma kucak açmak yerine nefret ve öfke söylemleri, aslında ülkemizi çok fazla geriyor ve bu anlamda da ciddi sorunlar yaşamamak adına bir an önce özellikle yönetenlerin ve iktidarıyla muhalefetiyle Meclis'in bu konuda ciddi adımlar atması gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi Atatürk'ün bir sözü var, aslında belki de bunu rehber edinmeye çalışmalıyız. Diyor ki: "Umutsuz durumlar yoktur, umutsuz insanlar vardır. Ben hiçbir zaman umudumu yitirmedim" diyor büyük lider. Belki de çağının 100 yıl ötesini gören lider Atatürk. Evet, bu ülkenin topraklarında öyle bir ona alışkanlık mı dersiniz, tarih boyunca yaşanan süreç mi dersiniz? Ciddi anlamda ev sahipliği, sıcak ilişkiler ve ciddi bir mayamız var bizim, güzel bir mayamız var. İşte bunu kaybetmemenin önemli olduğunu düşünüyorum ve bu anlamda da yapılan çalışmalarda ya da işte belki bu hükümet bu devlet, iktidar bunu gerçekleştiremedi ama bundan sonra gelecek iktidarın bu konuda ciddi adımlar atması gerektiğini bilerek iktidara geleceğini düşünüyorum. Çünkü başka çaremiz yok. Türkiye, bir şekilde bu sorunların üstesinden gelecektir, bunu halledecektir. Buna olan inancım

inanın ki sonsuz. Ben umudumu hiçbir zaman kaybetmedim Atatürk'ün söylediği gibi ama bunu yapacak da planlı programlı, uyum politikalarının gerçekleştirildiği ve bu insanları günah keçisi göstermek yerine topluma, Türk halkına da bunun, Türkiye'ye bunun iyi anlatılması gerekliliği kesin. Bunu yapacak olanlar da işte konunun uzmanları, üniversiteler bu alanda çalışacak. Yani bir kere sosyal alanda ya da alana çıkıp çalışmaların yapılması gerekiyor, insanlarla konuşmak gerekiyor. Ben sokakta çalışmayı seven bir insan olarak, yani insanlarla sohbet etmeyi seviyorum. Bu anlamda da konuştuğum yabancılar var. Geçen gün aracım yolda kaldı, bir tamirciye girmek durumunda kaldım. İki tane Suriyeli vardı. Bunlardan bir tanesi çocuk çocuktı. Çocuk yaşta çalışan maalesef insanlar var. Ama öbür taraftan da sokaktaki işini kaybeden insanlar var, yani zor durumda olup, işini kaybeden. İşte şunu söyledi mesela bir tanesi bana: Benim yerime çok ucuz çalışan Suriyeliyi aldılar, ben o yüzden işsiz kaldım dedi. Sorunlarımız büyük. Ciddi anlamda plan, program yapılarak konunun üzerine gidilmesi gerekiyor ve tabi insanların en çok kızdığı şey aslında aldatılma hissidir bana göre. Artık insanlarımız aldatıldığını zannediyorum anladılar. Yani sokaktaki insanlardan bunu anlayabiliyoruz ve bu anlamda da bir an önce iktidardan beklemiyorum ama muhalefetten çok ciddi anlamda çalışmalar bekliyoruz. Yani konuya çok daha profesyonelce yaklaşılması, insan sevgisiyle ve karşıdakini ötekileştirmeden; bu insanları, geren insanları ötekileştirmeden, bunların uyum politikaları dahilinde kısa, orta ve uzun vadeli programlar yapılarak, Türkiye'nin aslında bir şekilde Avrupa'ya da bir ders vermesi gerektiğini düşünüyorum. Bunu da zannediyorum biz yaparız.

Teşekkür ederim.

Hakan Akbulut (Ortak Akıl Geliştirme Derneği Genel Sekreteri)- Çok teşekkürler.

Mustafa Kaya- İyi akşamlar diliyorum.

Hakan Akbulut (Ortak Akıl Geliştirme Derneği Genel Sekreteri)- Mustafa Bey iyi akşamlar.

Ayşe Jale Ağırbaş (Ortak Akıl Politika Geliştirme Derneği Genel Sekreter Yardımcısı)- İyi akşamlar Mustafa Bey.

Hakan Akbulut (Ortak Akıl Geliştirme Derneği Genel Sekreteri)- Mustafa Bey, gitmeden bir bilgiyi paylaşayım sizinle; tabi siz de konuşmacı olarak bu bilgiyi duymak istersiniz: Şu an itibariyle programımıza girip çıkan izleyen kişi sayısı yaklaşık 200 civarında. Bu bilgiyi de sizinle paylaştıktan sonra iyi akşamlar dileyeyim.

Hakan Akbulut (Ortak Akıl Geliştirme Derneği Genel Sekreteri)- Çok teşekkürler Jale Hanım; değerli görüşleriniz, verdiğiniz bilgiler için. Şimdi Aytuğ Bey'e dönüyorum. Buyurun efemim.

Aytuğ Atıcı- Yani hem Lale Hanım, Mustafa Bey süreyi iyi kullanmayı konusunda yarıştılar. Ben yenilgiyi kabul ediyorum. Aynı hassasiyeti göstermeyeyim diye biraz şımarıklık yapayım diyorum ama aslında tabii konuşulacak şeyleri 10 dakikaya sığdırmak mümkün.

Şimdi ikinci sorunuzda çok kritik sorular sordunuz. Dediniz ki, sorun olmaması için ne yapılmalı? Demek ki siz de aslında moderatör olarak sığınmacıların ya da mültecilerin bu kadar kısa sürede, bu kadar çok sayıda gelmesinin, kontrolsüz bir şekilde yurt içine dağılmasının, entegrasyon süreçlerinden hiçbirisinin yapılmamasının, bunların kimliksiz bir şekilde nerede olduğunu bilmeden çalışmalarının, çalışma koşullarının iyi olmamasının doğuracağı sıkıntıların farkındasınız ve bunların sorun yaratacağını biliyorsunuz. Ve sorun olmaması için ne yapılması gerektiğini sordunuz bize.

Şimdi Türkiye'de aslında iki türlü insan var bu sığınmacılar konusunda. Birincisi, "defolsunlar, gitsinler" mantığını taşıyan, onları suçlayan insanlar. Bir tanesi de Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi çerçevesinde Polyannacılık oynayan, "efendim olsun gelsinler, ne olacak hallederiz; biz büyük ülkeyiz, büyük devletiz" modunda olanlar. Her ikisi de yanlıştır, her ikisi de yanlıştır. Sorun olmaması için ne yapmalıyız? "Yine sorunuzun son kısmında nefret söylemi nasıl kaldırılır?" diye sordunuz. Bir de entegrasyon için ne yapabiliriz? Aslında sorunun olmaması için ne yapmalıyızın cevabın siz kendi sorularınızda vermiş oldunuz.

Bir, nefret söylemini derhal bırakmalıyız. İki, entegrasyon yani uyum için çalışmalar yapmalıyız. Ancak bu şekilde yaparsak biz bu göçü sorun olmaktan çıkarmasak da, sorunu en aza indirmiş oluruz. Şimdi sorunun çözümünü üretebilmek için öncelikle sorunun büyüklüğüne bakmak lazım. Yani kontrolsüz olan bu göçmenler, kontrolsüz olan

bu yapının bize neye mal olduğuna bakmamız lazım. Bazı rakamları o yüzden bilmemiz lazım ki, başımıza ne gelecek, ona bir bakalım.

Mesela Türkiye, 2000 ila 2021 arasında dünyada sığınmacı barındıran ölkeler arasında birinci sırada geliyor; en çok sığınmacı barındıran ya da mülteci barındıran ölkeler ve aslına bakarsanız dünyadaki bütün sığınmacıların, mültecilerin, göç edenlerin yüzde 40'ı, beş ölkede toplanıyor. Bunlardan birincisi Türkiye. Bakın, sorun dünya çapında ne kadar büyük. Bir kere bu sorunu hafife alamayız, bu sorunu hafife alamayız. Resmi rakamlara göre 3 milyon, 3.7 milyon, yaklaşık 4 milyon sığınmacı-mülteci olduğu söyleniyor ama bu rakam sizi telaffuz ettiğiniz gibi 6 milyonun üzerinde olduğunu hepimiz biliyoruz. Daha sonra işte Kolombiya, Uganda, Pakistan gibi ölkeler de geliyor ama Türkiye maalesef başı çekiyor.

Şimdi daha çarpıcı birkaç bilgi vereyim sorunun vahametini anlamak açısından. Birleşmiş Milletler diyor ki: Türkiye'de yaklaşık 300 bin kayıtsız Afgan var, 120 bin kayıtlı Afgan var; toplam 420 bin. 120 binin üzerine, 300 bin de kayıtsız Afgan'ları eklemiş oluyor. Peki, resmi rakamlara göre Türkiye'de kaç tane yabancı yaşıyor? 5 milyon 500 bin 690, yaklaşık 6 milyon yabancı Türkiye'de yaşıyor. Yani nüfusumuzun yüzde 10 kadarı, nüfusumuzun yüzde 10 kadarı... Bunların çok büyük bir kısmı sığınmacı, önemli bir kısmı mülteci, bir kısmı göçmen, bir kısmı da çalışmaya gelmiş, kısa süreli gelen insanlar. Ama yaklaşık altı milyon kişi. Peki, bu kadar sahte pasaportlarla bu kadar yasa dışı yollarla Türkiye'ye gelen insanların ne kadarı geri gönderildi? Son 5 yılda sadece 323 bin; tam rakam 323 bin 859.

Şimdi bakın 6 milyon insan var Türkiye'de, yabancı insanlar ve sadece yani yüzde 5'ini geri göndermişiz. Bunlar da suça bulaşmış insanlardır muhtemelen; kaçak yollarla girenler bile geri gönderilmiyor. Peki, bunların ne kadarına vatandaşlık verildi? Demin Mustafa Bey 200 bin kişi dedi, bu 200 yüz bin kişi sadece Suriyeliler, yani 201 bin kişi hatta. Toplam 350 bin kişiye vatandaşlık verildi. Bunlardan 201 bini Suriyeli, 17 bini Afgan, diğerleri de başka yerlerden gelenler.

Şimdi olay bu kadar vahim, olay bu kadar büyük; peki bu olaylar, bu kadar göç Türkiye'de nereyi karıştırır? Bakın bunları söylüyoruz, önce olayın büyüklüğünü anlayalım. Sonra bu kadar büyük bir olayın Türkiye'nin neresine patlak vereceğine bir

bakalım, ondan sonra da tedbirimizi buna göre alalım. Bakın, sanılanın aksine ben Kilis'te büyük bir sorun çıkacağını sanmıyorum. Çünkü Kilis'te biz azınlığa düştük. Bizimkiler korkuyor Kilis'te; korkuyorlar, bir şey yapamıyorlar. Orayı ele geçirdiler. O yüzden orada bir sorun çıkmaz. Peki, nerede sorun çıkar? Biraz daha milliyetçi hassasiyetlerin yüksek olduğu bir yerde. Örneğin Karadeniz'de...

Karadeniz'de fındık toplama zamanında genellikle Doğu ve Güneydoğu'dan Kürt kökenli vatandaşlar gider fındığı toplarlar. Bu sefer oradaki milli hassasiyeti yüksek olan insanlar, Türkçe konuşan Afganları tercih edebilir. Hem ucuz hem de çeşitli hassasiyetlerden, ırksal hassasiyetlerden. Çünkü gelen Afganların bir kısmı Türkçe konuşuyor yalap şap da olsa, bir kısmı Türk kökenli, vesaire... Bu durumda Karadeniz risk altındadır. Bakın altını çiziyorum, bu benim siyasi okumadır. Bir istihbarı bilgim yok, koskoca devleti yönetenlerin herhalde bir Milli İstihbarat Teşkilatı vardır ve umarım bu işle ilgileniyordu. Kimin ne tweet attığıyla ilgileneceğine, umarım Karadeniz'i mercek altına alırlar.

Peki, başka bir riskli alan var mı? Elbette var. Bu alanlardan bir tanesi de Adana'dır. Çünkü Adana, kozmopolit yaşamın en yoğun olduğu yerdir ve hassasiyetlerin en yüksek oranda yaşandığı yerdir. Ben de bir Adanalıyım ve Adana'yı bilirim. O yüzden Adana'da iç göçler sırasında yaşanan çatışmaları yaşayan bir insan olarak söylüyorum; benzer çatışmalar Adana'da da çıkabilir. Türk-Kürt çatışmasına, şimdi Suriyeli-Kürt çatışması, Suriyeli-Türk çatışması, hatta Afgan-Suriyeli çatışması eklenebilir. Bundan da en çok o insanları buraya gönderen, pompalayan insanlar hoşnut olup, ellerini ovuşturacaklardır.

Peki, bu kadar hassasiyeti söyledikten sonra biz ne yapmalıyız? Bir kere bu sorunu başımıza getiren AKP'den çözüm beklemek yanlıştır. Yanlıştır... Çünkü artık AKP bu ülkede, "enflasyon yok, hayat pahalılığı var" diyecek kadar milletten kopmuştur. Başka söyleyecek bir şeyim yok, yok başka söyleyecek bir şeyim. "Biz hâlâ faiz indireceğiz" diyen bir zihniyet... Konumuzla ilgisi yok ama sadece zihniyetin nereye geldiğini söylemek için bunu söyledim. O yüzden bizim AKP'den ya da Cumhur İttifakı'ndan bir beklentimiz yok. Biz iktidara geldiğimizde ne yapacağız?

Birincisi, mutlaka Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği ile derhal yakın ilişkiye gireceğiz ve bu insanların entegrasyonu konusunda eğitim ve çalışma kamplarını

oluşturmasını talep edeceğiz. Belki inanmayacaksınız ama AKP'nin böyle bir talebi olmamış bugüne kadar. Ya arkadaş, bu işin başı Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği'dir. Niye böyle bir talepleri yok? Çünkü bunlar için gönderilen paraların nereye harcandığı konusunda herkesin kendine göre düşünceleri var. Eğer buraya başvurulsaydı ve bu insanlar eğitilselerdi sığınmacılar ve çalışma kamplarında meslek sahibi olsalardı, demin Mustafa Bey'in de bahsettiği ara eleman sıkıntısı kalmamış olurdu. Birinci yapacağımız şey bu. Yani bu insanların, burada kalacak olanların entegrasyonu.

Elbette ki ondan daha da önce yapılacak olan şey, mutlaka Suriye'yle de İran'la; Afganlar için İran'la konuşmamız lazım, Suriyeliler için de Suriye'yle konuşmamız lazım. Birinci sırada Beşar Esad'la konuşup, bu insanların geri dönüş koşullarını sağlamamız lazım. Bugün tesadüf berbere gittim. Berberde Suriyeli Eysan isminde bir arkadaşımız var. Biraz Türkçe de öğrenmeye başladı, ben de Arapça bildiğim için güzel güzel konuştuk. Ona dedim ki: Ya bu akşam Ortak Akıl Politika Geliştirme Derneği'nin bir toplantısına katılacağım. Bana şu, şu sorular yöneltiyor. Eysan, ne dersin sen bu işe? Bu insanlar geri gider mi? "Ağabey, bu insanların yarısı kesin geri gitmez." Niye dedim. "Çünkü kan davaları var" dedi. "Ne yaparsanız yapın; Esad'la görüşün, davul çalın, zurna çalın, bilmem bu insanlara orada ev yaptırın, Suriye içerisinde kamp yapın, ne yaparsanız yapın bu insanların kan davaları var. Buraya gelen insanların yarısı orda adam öldürmüştür, geri gitmezler" dedi. Diğer yarısı gider mi dedim. "Diğer yarısının da bir kısmı gidebilir" dedi. "Bunun için elektriğe ihtiyacımız var, suya ihtiyacımız var, işe ihtiyacımız var. Başka da bir şeye ihtiyacımız yok" dedi. Peki dedim, bu insanları geri göndermeye çalıştığımızda gidenleri bu şekilde gönderelim. Kalanları ne yapalım? "Ağabey, derhal bunlara vatandaşlık verin" dedi. Dedim saçmalama Eysan. Allah aşkına bunlara niye biz vatandaşlık verelim? Bu kadar insan oy kullanacak, bu kadar insan... "Yok, merak etmeyin siz" dedi. Tabii bu onun söylemi. "TC vatandaşlığı alanların tamamı, Türkiye Cumhuriyeti pasaportuyla derhal bu ülkeden giderler. Burada mutlu değiliz biz" dedi. Nereye gideceksiniz? Avrupa kapıları kapalı dedim. "Biz Katar'a gideriz" dedi, "Irak'a gideriz" dedi, "Suudi Arabistan'a gideriz" dedi, "Mısır'a gideriz" dedi, "Arapça konuşan her yere gideriz biz" dedi. Bana çok inandırıcı gelmemekte birlikte, bana çok inandırıcı gelmemekte birlikte, bu insanların başka ülkelere gitmesinin yolunu açmalıyız vatandaşlık vermeden.

Ben vatandaşlık verilmesi taraftarı değilim, onu söyleyeyim ama başka ülkelere gitmelerini, çözüm olarak geri gönderme yolunu düşünmeliyiz.

Suriyelileri geri göndermek için bir kere önce iyi eğitimli olanları ve burada sorunsuz bir şekilde kentlerde yaşayacak olanları göndermenize gerek yok. Onlar istiyorlarsa kalabilirler, istiyorlarsa gidebilirler. Ancak bunlar içerisinde iyi eğitimli milliyetçiler var, Suriye milliyetçileri var, bunlar çok tehlikelidir. Bir de çoğunluğu cahil ve selefi zihniyetinde, İhvanı zihniyetli olan insanlar var. Bunları mutlaka geri göndermeliyiz. Nasıl göndereceğiz? Eğer kan davaları yoksa Suriye'ye göndereceğiz. Kan davaları var ve Suriye gitmek istemiyorlarsa iki yolumuz var. Ya Avrupa kapısını açacağız. Rest çekerek değil, gerçekten sonuçlarına katlanarak, ciddi olduğumuzu göstererek bu sorumluluğu Avrupa'yla paylaşacağız. Bununla birlikte başka ülkelere gitmek isteyenlerin de gidişlerini kolaylaştırmak için çaba sarf edeceğiz.

Afganlara gelince, çözüm olarak Afganlar için de Afganlar mutlaka geri gitmelidir. Çünkü Afganlar bir savaştan kaçarak buraya gelmiş değiller. Demin Jale Hanım çok net bir şekilde ifade etti. Hepsi erkek, hepsi genç, hepsi asker olmaya gelmiş insanlar. Bunlar bizim başımıza bela olurlar. Yine söylüyorum, bunların bir suçu yok; bunları buraya özellikle davet eden ya da sınırlarımızı korumayan, koruyamayan hükümetin mutlaka eleştirilmesi de sandıkta hesabının görülmesi gerekecektir. Afganları geri göndermek için ya da Afganları zararsız hale getirmek için İran'la çok yakın ilişki içerisinde olmalıyız. Çünkü bunların tamamı İran'dan geliyorlar. Yani herkes diyor ki: Nasıl 4 bin kilometre? Ya 4 bin kilometre yol gelir. İranlılar Afganistan sınırından bunları alıyorlar, arabalara bindirip, Türkiye sınırına getirip bırakıyorlar. Bunlar da içeri giriyorlar. Ama içeriye girerken bunlar 4 bin kilometreyle değil, sadece yüzlerce yıl geriden geliyorlar. Bize yüzlerce yıl geriden geliyorlar. Çünkü yaşam tarzları bizden yüzlerce yıl geride. Bu da bize çok ama çok ciddi sıkıntılar yaratır.

Çözüm üç... Yani ne dedik? Bir, geri göndermeyiz. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğiyle mutlaka konuşmalıyız. Her şeyden daha da önemlisi iktidar partisi de, muhalefet partileri de bu sorunu iç politikaya malzeme etmemelidir. Demin Enis Ağabey: "Biz siyaset üstüyüz" dedi. Ben açıkçası sizi, bu platformu partiler üstü olarak görüyorum. Siyaset üstü filan değilsiniz, direkt siyasetin içindesiniz ağabey, yani olmanız

da gerekiyor. Sonuçta ortak akıl politika üretme diyorsunuz; yani ortak akılla politika geliştirme derneğisiniz. Elbette ki politikalar üstü olamazsınız, elbette ki siyaset üstü olamazsınız. Ama partiler üstüsünüz, bunu ben de görüyorum.

O nedenle partiler üstü bir yaklaşımla; çünkü bu insanlar kaos çıkarırlarsa, hepimiz bundan etkileneceğiz ve acilen partiler üstü bir kurul yapılarak çözümleri bu şekilde üretmeliyiz. Bu çözümlerin üretilmesinde Milli İstihbarat Teşkilatı'nın bize vereceği bilgiler son derece ama son derece önemli. En tehlikeli şey, şu anda benim bildiğim kadarıyla iktidarın da muhalefetin de bir programı yok. Yani bu göçmenleri, bu sığınmacıların nasıl gönderileceği konusunda yani madde 1, madde 2, madde 3 diyerek bir şey yok. Birisi diyor ki göndereceğiz, birisi diyor ki göndermeyeceğiz. Göndermeyeceğiz diyen sonra diyor ki, vazgeçtim, ben de göndereceğim ama nasıl göndereceğim. Ya adamlar orada ölmeye gidemezler doğal olarak.

Şimdi sözlerimi şöyle toparlamam gerekiyor. Zamanımın da sonuna geldiğimi fark ettim. Şimdi en büyük tehlikelerden bir tanesi ve yine çözümde bize katkı sağlayacak olan şey, burada tezgahlanan oyundur. Nasıl ki Türkiye'de bir ılımlı İslam tezgahı sergilendi ve tuttuysa, şimdide hilafet sancağı komedisi ya da hilafet sancağı gibi bir yaklaşım ile biz kandırılıyor olabiliriz. Biz değil de kananlar... Efendim işte millet yoktur, ümmet vardır. Ümmet amenna vardır. Elbette ki hepimiz Hazreti Muhammed'in ümmetiyiz, kendini öyle görenler, Müslüman görenler, ona bir itirazım yok. Ama biz aynı zamanda bir milletiz. Biz Türk milletiyiz. Arap'ıyla, Kürt'üyle, Türk'üyle, Laz'ıyla, Çerkez'iyile biz Türk milletiyiz. Yani bizim millet kavramamız var. "Efendim bu sınırları Allah mı çizdi? Allah dünyayı, kainatı, her şeyi yarattı; sınırları insan çizdi, biz sınır tanımıyoruz." Hadi oradan. Bu vatanın bütün toprağı, karış karış şehit kanıyla sulandı. Sen kimsin de benim şehit kanımın, şehitlerimin kanını olduğu toprağı sıradan bir toprak gibi gösterirsin de buraya insanları doldursun. Bunu asla kabul etmiyoruz.

Şimdi bu düşüncede olan insanlar diyorlar ki: "Hilafet sancağını Türkiye'de açacağız ve hilafet sancağının altına toplanacağız." Bunu da yapan kim? SADAT. SADAT kim? SADAT, Türkiye'deki en tehlikeli yapılardan bir tanesidir. Bunun köşe yazısını da yazdım, arzu edenler web sitemde okuyabilirler. Kim bu adam, bu SADAT'ın kurucusu? Cumhurbaşkanı'nın baş danışmanı ve güvenlik politikalarından sorumlu adam. Diyor ki:

"Biz Asrika adı altında bir devlet kuracağız. İslam Devletleri Birliği kuracağız. Başkenti İstanbul olacak." Dikkat edin başkenti İstanbul olacak. "Ana dili Arapça olacak ve şeri hükümler uygulayacağız." Bunu söyleyen Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın baş danışmanı ve Güvenlik Kurulu politikalarının içerisinde yer alan bir adam. Şimdi benim hilafet sancağı dememi kimse hafife almasın. Böyle bir arzu var. Bu arzuya kapılan az sayıda insan var. Fakat bu arzuya kandırılan, kandırılma ihtimali olan çok sayıda insan var. Hiç kimse buna yeltenmesin. Bu, buradaki mülteci sorununun çözümüne asla ve kata bir şey sağlamaz.

Hani derinleşin dediniz, son iki cümlemi de şöyle toparlayalım: 20 yıl sonra, "efendim AK Parti oy hesabı yapıyor Suriyelilerden." Hayır efendim, ben ona inanmıyorum. Ortadoğu'yu tanımıyor bu insanlar. Ortadoğu'yu tanısalar, Kaddafi'yi elleri patlarcasına alkışlayan insanların, aynı ellerle Kaddafi'yi taşlarla nasıl öldürdüğünü görür, hatırlardı. Saddam'ın adı geçtiğinde ayağa kalkıp, amuda kalkıp alkışlayan insanların, Saddam idam edildiğinde, asıldığında cesedini nasıl taşıdıklarını görür, bilirdi. Hayır efendim, Ortadoğu'da yaşayan insanlar elbette ki bu şekilde ideolojik yaklaşımla gitmezler. Bugün Suriyelileri dışlayan, göndereceğim desinler. Derhal nefret ederler, oy vermezler. O yüzden buradaki Suriyelilerin entegrasyonuna evrensel insan hakları çerçevesinde, özellikle çocuk hakları, özellikle kadın hakları çerçevesinde yaklaşmak mecburiyetindeyiz. Bakın hata, hata ile telafi edilmez. O insanların buraya getirilmeleri hatadır. Bu hatayı AK Parti hükümetleri işlemiştir. Ama bir başka hatayla bunları ölüme göndermek, bunları entegre etmeden toplum içerisine salmak da bir çözüm değildir, asla böyle bir çözüm değildir.

Burada isterseniz ben durayım. Çünkü çok sayıda çözüm anlattım. Söyleyeceğim bazı şeyler daha var ama eğer zaman kalırsa, sürem olursa onlara da biraz değinebilirim.

Hakan Akbulut (Ortak Akıl Geliştirme Derneği Genel Sekreteri)- Çok teşekkürler Aytuğ Bey. Şimdi isterseniz iki soruyu; bazı sorular sorulmuş, soruların hepsini yöneltmek mümkün değil ama soruların yanıtlarını 5'er dakikayla sınırlayalım maksimum lütfen. Bir soruyu Aytuğ Bey'e, bir soruyu Jale Hanım'a soracağım ve böylelikle ondan sonra da son sözü Sayın Başkanımıza verip, toplantımızı iki saat civarlarında kapatacağız, iki saat civarında kapanmış olacak.

Önce isterseniz, Jale Hanım müsaade ederseniz çok önemli bir konuya değindi Aytuğ Bey. Onunla bağlı olarak bir soru geldi. Bu soruyu Aytuğ Bey'e sormak istiyorum.

Soru şöyle efendim: Türkiye, AKP'nin ulus-devlet yerine ümmet düzeni hayali takıntısı doğrultusunda kendisini çok uluslu bir devlete mi dönüştürüyor?

Aytuğ Atıcı- Buna gücü yetmez Ak Parti'nin. Bunu hayal edenler olabilir. Az önce söyledim, "biz ümmetin evlatlarıyız" diyorlar, sanki biz değilmişiz gibi ya da kendini Müslüman görenler değilmiş gibi. Ümmet size kalmış değil. Peygamber Efendimizin ümmeti Türkiye'ye de kalmış değil. Bütün dünyadaki İslam alemi, kendini Peygamber Efendimizin ümmeti görürler. Bir şeyin ümmeti olmak, kimsenin tekelinde değil. Kimse kusura bakmasın, kimse bu rezilliğe de kanmaz. Evet biz kendini Müslüman görenler ve Peygamber Efendimize inananlar bu ümmetin bir parçası olabilirler. Biz bunu kendi yaşantımızda, bizimle Allah arasında yaşarız. Ancak milli hassasiyetlerimizi de hiç kimseye, hiç kimseye yedirtmeyiz. Türkiye Cumhuriyeti Devleti laik, demokratik, sosyal hukuk devletidir. Bunu hiç kimse ama hiç kimse yıkamayacaktır. Yakında muhtemelen Türkiye'nin gündemine ciddi şekilde de oturacak, özgürlükçü laiklik kavramları ile bunun içi boşaltılmaya çalışılabilir. Buna çok dikkatli olmak zorundayız. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, içinde yaşayan pek çok halkla bir millet olmayı başarabilmiştir. Kürt halkı vardır, Arap halkı vardır. Çerkez'i, Laz'ı, Abhaz'ı, Gürcü'sü... Pek çok inançla bir ulus olmayı başarabilmiştir. Alevi'si, Sünni'si, gayrimüslimi, inançsız vesaire. O yüzden bu yapıyı yıkmak zordur. Bakın yıkılmaz demiyorum. Keşke diyebilsem, yıkılmaz demiyorum. Bugüne kadar pek çok Türk devleti yıkılmıştır. Koskoca Osmanlı İmparatorluğu yıkılmıştır. Kimse rehavet içerisinde olmasın, kimse gereksiz endişeye de kapılmasın. Devletimizi yıkmak zordur. İmkansızdır diyemem ama zordur. Ama bizim gibi bu ülkeyi gerçek anlamda seven ve birinci sıraya koyan insanlar yaşadığı müddetçe bir kişi bile, imkansızdır. O yüzden ümmetle milleti birbirine kırdırmaya çalışan bazı cahiller üzerinden bir polemik yaratmak doğru değildir. Kendini ümmette gören başım üstündedir, kendini milletin parçası gören de başım üstündedir.

Bu milletin parçası görmeyen insanlar olabilir. Kendini milletimizin parçası olarak görmeyen vatandaşlar olabilir. Onlar da Anayasa'mıza ve hukukumuza uygun yaşadıkları

sürece çalmayıp, çırpmayıp suç işlemedikleri sürece ülkemizde tabii ki yaşayacaklardır, en doğal haklarıdır.

O yüzden bununla bağlantılı olarak önemli bir şey daha söyleyeyim: Suriye'den gelen insanlar içerisinde laikliği hazmetmiş insan sayısı az değildir. Az değildir. Bunlar görece kültürlü, görece ekonomik düzeyi yüksek insanlardır ve laiklik kavramına hiç yabancı değillerdir. Çünkü Türkiye'den sonra bir tek Suriye'de laiklik kavramı vardır. O nedenle bu insanların Türkiye'de bulunmasını bir şans olarak görebiliriz. Hani demin demiştiniz ya: "Efendim, işte avantaj mı, dezavantaj mı" diye bazı şeyler. Bakın bunu hemen avantaja çevirebiliriz. Neden? Bu insanların, yani laikliği benimsemiş insanların Türkiye'de bulunmaları, laik, demokratik, sosyal hukuk devletinin zihniyetinin Ortadoğu'ya ihracı konusunda da bize çok yardımcı olabilirler. Yani Atatürk düzeninin komşu ülkelere yerleşmesi konusunda da bize yardımcı olabilirler. Böylece biz terör ya da işte ne bileyim ben irtica ya da ne bileyim saçma sapan bir takım terör yapılarından korunmuş, kurtulmuş oluruz. Bu çok önemlidir.

Bununla birlikte bir çözüm, son çözüm önerim de şu olsun: Suriye'den buraya gelip, zengin olan fakat laiklik karşıtı olan, Suriye ve Arap milliyetçiliği yapan ve tehlikeli bulduğumuz insanlar eğer gitmeyeceklerse; tıpkı Almanya'ya yaptığı gibi iki ülkeden birini seç mantığını uygulayabiliriz. Yani ya Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ol, ya Suriye vatandaşı ol. Suriye vatandaşı olursan git, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olursan kal. Yani bunların Suriye ile bağlarını kesmek zorundayız. Burada Milli İstihbarata çok ciddi iş düşüyor. Kiminle biz yol yürüyeceğiz, bunlardan kazanım elde edeceğiz? Kimi ile Suriye'nin bağını kesmeye çalışacağız. Kesmiyorsa da ülkesine güle güle göndereceğiz, zorbalıkla değil. Bütün bunların hepsi çok hassas bir planlamayla yapılmak zorunda.

Takdir edersiniz ki ben bir hekimim ve bu benim konum değil. Ama siyaseti, ülkeyi yakından takip etmek zorundayım. O nedenle bu bilgileri derlemek, toparlamak kolay değildi. Sevgili Sedat Aral, İngiltere'de yaşayan bir gazeteci, bir savaş muhabiri; uzun süre Afganistan'da yaşayan, daha sonra Ortadoğu'da bir çok yerde görev yapan bir arkadaşımız. Bana çok yardımcı oldu ona çok teşekkür ediyorum. Suriyelilerle, Mersin'de yaşayan Suriyelilerle görüştüm, az önce isimlerini de söyledim. Onlar da açık yüreklilikle bu size aktardığım bilgileri aktardı. Ben de akıl süzgecinden geçirdim, sosyal demokrat

zihniyetle yorumladım, yoğurdum; kendi dağarcığımdaki bilgilerle de besleyerek sizlere takdim ettim.

Sürç i lisan ettiysek affola ve çağırdınız için hepinize çok çok teşekkür ediyorum.

Hakan Akbulut (Ortak Akıl Geliştirme Derneği Genel Sekreteri)- Aytuğ Bey çok teşekkürler. Biz hem sunumuzdan hem belirttiğiniz hususlardan çok etkilendik. Gerçekten son derece önemli şeyler söylediniz.

Jale Hanım'a dönmeden evvel YouTube'ta yazılan bir paylaşımı sizlerle paylaşacağım. Çok önemli. Oradaki paylaşıma ilişkin de bir notu özellikle hem katılımcılara hem de o yazıyı yazan arkadaşımıza iletmek isterim.

Gelecek Partisi Genel Başkan Yardımcısı Ümit Yardım Bey yazmış. Çok kutluyor sizleri, konuşmacıları ve diyor ki: "Muhalefetin 6'lı yani Millet İttifakı 6'lı masa bünyesinde geçen hafta bir karar aldı ve sığınmacılar konusunda ortak bir komisyon kurulacak. Bu toplantı o komisyondan önce çok yararlı oldu" diyor. Ümit Bey'e şunu da belirtmek isteriz: Biz bütün bu toplantıları bundan evvelki dört toplantı olduğu gibi, beşinci bu toplantıyı da daha sonra metne dönüştürüyoruz. Yani buradaki konuşulanlar, bir metin haline geliyor. Bu metin haline geldikten sonra, bizimle yakın ilişki içerisinde olan siyasi partilerin genel başkanlarına -Sayın Davutoğlu da dahil bu listeye- gönderilecek. Tabii ki o komisyondaki oluşturulacak, 6'lı komisyondaki kişilere mutlaka genel başkanları iletilecektir. Ama her halükarda o komisyon oluştuktan sonra biz de o komisyonla gerekirse doğrudan temasa geçip, bu güzel konuşmaların yer aldığı, bilgilerin yer aldığı metni kendilerine iletiriz. Onun için çok teşekkür ediyoruz. Yine derneğimizden bana gelen yazılanlardan katılan değerli arkadaşlarımızdan Canip Bey'e, Ümit Bey'e , Kamil Bey'e, Kadir Bey'e tekrar çok teşekkür ediyorum katıldıkları için. Son soruyu size soruyorum, sonra da sözü Sayın Başkan'a veriyorum.

Soru şu: Türkiye'de kayıt dışı istihdam konusunda yanlış politikalar var. Bu yanlış politikalar terk edilirse, bu yanlış politikaları terk etme mülteciler sorununun çözümünde önemli bir adım olarak görülebilir mi?" diye sorulmuş. Bunu ben size soruyorum Jale Hanım.

Ayşe Jale Ağırbaş (Ortak Akıl Politika Geliştirme Derneği Genel Sekreter Yardımcısı)- Evet, şimdi yanlış politikalar olduğu zaten kesin. Konuşmamızın bütününde bu yanlış politikalardan bahsettik. Şimdi kayıt dışından bahsediyoruz ama kayıt dışında çocuk ve insan emeğinin sömürsünden de bahsettik ama başka bir boyutu daha var bu ekonomik boyutun: Şimdi bu mülteciler bize ilk gelmeye başladığında, can yeleği satışında bir patlama olmuştu, hepimiz hatırlarız. Açıkçası iç politikada işte bunun patlamasından dolayı bazıları çok büyük kâr etti. Hatta yüreğimizi acıtan insani boyutları da çıktı; can yeleklerinin işe yaramadığını, insanların öldüğünü, işte denizde boğulduklarını falan biliyoruz.

Tabii ki bu politikaların doğru yönlendirilmesi hem bizim iç huzurumuz hem de bu mültecilerin hayatlarını kolaylaştırmak açısından da çok önem arz ediyor. Ama biliyoruz ki biz, bu insanlar eğitimsiz ve ülkemizdeki en alt kademede emek ağırlıklı işlerin olduğu alanlarda çalışıyorlar; işte inşaatlarda, ağır işlerde, sokakta çöp topluyorlar. Bir takım işler var. Ayrıca kadınların, gelen kadınların da biliyoruz ki yüzde 11 kadarı yine ağır ve zor işlerde çalışan kadınlar var. Tabii ki bu sorunların halledilmesini artık bu iktidardan maalesef bekleyemiyoruz. Konunun bir başka boyutu daha var. Ondan şikayetçi mi siyasiler tabi bilmiyoruz ama belli bir miktar üzerinde parayla, 200 bin dolar zannediyorsam, ev alıyorsunuz ve bu bunun karşılığında vatandaşlığımızı satar duruma geldi bu iktidar. Tabii bundan belli bir kesim hiç şikayetçi değil. Yani emeği sömürülen insanlar işte... Bakan çıktı biliyorsunuz, AKP'li bir isim çıktı, dedi ki: "Ekonominin temelini bu insanlar oluşturuyor." Tabii ki bunlar doğru yönlendirildiğinde, işte entegrasyon çalışmaları; bu insanların kayıtları yapıldıktan sonra, belki bu sorunlar aşılabacaktır ama şunu da ifade etmek isterim ki, bu sorunlar bu mülteciler geldiği için değil. Yani ülkemizde de zaten biz bu sorunları yaşıyoruz. Yani emeğin bu kadar ucuza sömürüldüğü, işte en son bir yerde okumuştum; sermayenin çalışandan, hızla sanayi ve iş adamlarına aktığını görüyoruz. Yani yıl yıl; tam şimdi yanlış olmaması için sayıyı veremeyeceğim ama yıl yıl baktığınızda 2020'den sonra emek ve para ciddi anlamda el değiştirmiş. Yani halkımız ciddi anlamda fakirleşti ya da çalışan işte bu günlük 30 liraya çalışan Suriyelilerin emekleri çok ciddi anlamda sömürülürken, birileri de çok büyük paralar kazanıyor. İşte bunun halledilebilmesi için; yani aslında bu bir yerde insan hakkı ihlali.

Tabii insan hakkı ihlali olan bir yerde işte emeğin ucuza karşılanması falan, bunları tartışmamız çok yersiz. Ülkemizin ciddi sorunları var. Öncelikle adaleti ve hukuku biz iyice yerleştirmemiz gerekiyor. Evet biz laik, demokratik, sosyal bir hukuk devletiyiz diyoruz ama her geçen gün bunun için boşaldığını hepimiz çok iyi biliyoruz. Ama bunların bir şekilde halledileceğinden de hiçbirimizin kuşkusu olmamalı. Çünkü başka çaremiz yok. Yani biz bunu ya başaracağız, ya başaracağız. Yani bu insanları mağdur ederek, kapının önüne koymak hiçbirimizin yapabileceği bir şey değil. Çünkü zaten eğer Türkiye belli hukuk normları içinde hareket edecekse -ki bunu biz istiyoruz, bu şekilde hareket ederek dünyada ya da Avrupa'da ya da Avrasya'da; her ne diyorsanız ya da Ortadoğu'da bir yer ancak edinebilir- ve bunu yapacaksak da doğru yapmak zorundayız. Bu da belli adımlarla kısa uzun, orta uzun vadede yapılacak bir takım programlarla halledilecektir. Bunların çözümünü ben yeni gelen iktidar yapacaktır diye düşünüyorum. Yapmaması için hiçbir neden yok. Türkiye, büyük ve güçlü bir ülke. Yani sorunu hafifletmek adına bunu söylemiyorum ama kaynaklarımız doğru yere aktarıldığında ben bu ülke topraklarının ve bu ülke insanının başaramayacağı hiçbir şey olmadığına inanıyorum, canı gönülden inanıyorum. Aytuğ Hoca'mın açıklamalarından sonra aslında daha da umutlanıyorum. Konuşarak ve muhalefetin içinde çok kaliteli, nitelikli, bu sorunun üzerine ciddi anlamda eğilecek uzman kişilerin olduğunu da biliyorum. İş ehline ver demiş. Ehil sahibi insanların elinde biz bu sorunu halledeceğiz.

Hakan Akbulut (Ortak Akıl Geliştirme Derneği Genel Sekreteri)- Çok teşekkürler. Sizin verdiğiniz bu umuttan hepimiz feyz almalıyız bence. Onun için çok teşekkürler. Zaten o umudumuzu hep yeşertiyoruz.

Efendim, iki saatimiz doldu. Yaklaşık 200'e yakın katılımcıya konuşmacılarımız güzel bir akşam ve bilgi dolu bir akşam yaşattılar. Onun için şükranlarımızı sunuyoruz. Ben son söz olarak Sayın Enis Tütüncü'ye sözü veriyorum.

Enis Tütüncü (Ortak Akıl Politika Geliştirme Derneği YK Başkanı)- Teşekkür ederim Sayın Akbulut. Gerçekten panelist arkadaşlarımıza ne kadar teşekkür etsek az. Gerçekten son derece önemli bir sorunu ve bana göre Adalet ve Kalkınma Partisi'nin en büyük yanlışlarından birinin doğurduğu bir sorunun çıkış noktalarını bize gösterdiler. Aslında partiler üstü bir anlayış, siyaset üstü diyoruz ama partiler üstü bir anlayış içinde

konuya yaklaşmak, -ki burada onu görüyorum- bir ulusal çözüm politikası üzerinde uzlaşmak kaçınılmaz bir zorunluluk. Bu konuda şansımız var bizim. Atatürk Milliyetçiliği aslında bizim en büyük avantajımız. Hepimiz bilmekteyiz ki, Atatürk'ün milliyetçilik anlayışının temelinde insan odaklı yurtseverlik anlayışı var. Aslında Atatürk, Osmanlı'nın etnik ve mezhep farklılığının emperyalist güç odaklarınca nasıl istismar edildiğini yakından görmüş ve bizzat yaşamış bir kişi olarak; Anadolu felsefesinin önce insan anlayışını, hümanizm anlayışını esas alarak, Milliyetçilik anlayışını bu temelde yoğurmaya çalışmış. Aslında Atatürk'ün Anadolu insanı ile gönül köprüsünü kurmasının temelinde de bu anlayış var ve bu anlayış hepimiz biliyoruz ki, bu milletin inanç ve kültür dünyasının da özünü, esasını oluşturmuş.

Ben şahsen Atatürk'ün "Ne mutlu Türküm diyene" anlayışını. "Ne mutlu insana sahip çıkana, ne mutlu insanı bilene" diye okuyorum ve Atatürk'ün ulusçuluk anlayışının temelinde, milliyetçilik anlayışının temelinde bu anlayış vardır ve bu anlayış bizim önümüzdeki bu sorunun çözümü açısından, ulusal bir politika oluşturma bakımından avantajımız olacaktır. Bizler Sayın Atıcı'nın da değindiği gibi yaşadığımız müddetçe çocuklarımız, torunlarımız da yaşadığı müddetçe, -evelallah yaşayacaktır- siz Türkiye'yi birlik ve bütünlük içinde Atatürk'ün ifadesiyle ilelebet yaşatacağız. Bunu bize yakışan bir şekilde inanç ve kültür dünyamıza yakışır bir şekilde çözeceğimize inanmaktayım ve bir umut ışığı fışkırmıştır dışarı bizim bu toplantımızdan.

Katılımcı arkadaşlara tekrar teşekkür ediyorum. Ekran başında bizi dinleyen izleyicilerimize de teşekkürlerimizi ve şükranlarımızı sunuyorum. İyi akşamlar.